

Міністерство освіти і науки України
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Кафедра професійної освіти та технологій
сільськогосподарського виробництва

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Тема: «**ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
МАГІСТРІВ ІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ**»

Виконав:

Верещагін Ігор Михайлович,

спеціальність: 015 Професійна освіта

(Аграрне виробництво, переробка
сільськогосподарської продукції та харчові
технології)

Науковий керівник:

доктор філософії, доцент

Маринченко Є.О.

Допущено до захисту

«__» _____ 2024 р.

Завідувач кафедри

кандидат педагогічних наук,

доц. Самусь Т. В. _____

(підпис)

Дата захисту: «__» _____ 2024 р.

Оцінка _____

Підписи членів ЕК:

_____ Самусь Т. В.

_____ Вовк Б. І.

_____ Маринченко Є. О.

Глухів – 2024

Анотація. У магістерському дослідженні здійснено проблемний аналіз теоретичних засад формування методичної компетентності майбутніх магістрів із професійної освіти в процесі професійної підготовки. Визначено критерії, показники, рівні та з'ясувати стан сформованості методичної компетентності майбутніх магістрів із професійної освіти. Розроблено методику та експериментально перевірено ефективність формування методичної компетентності майбутніх магістрів із професійної освіти в процесі професійної підготовки. Розроблено методичні рекомендації, щодо формування методичної компетентності майбутніх магістрів із професійної освіти в процесі професійної підготовки.

Ключові слова. Підготовка, методика, професійна підготовка, методична компетентність, майбутні магістри із професійної освіти, світове сільськогосподарське виробництво.

Abstract: The master's research provides a problem-based analysis of the theoretical foundations for forming the methodological competence of future master's degree students in vocational education during professional training. Criteria, indicators, and levels of methodological competence were identified, and the current state of its formation among future master's students in vocational education was assessed. A methodology for forming methodological competence was developed and experimentally tested for its effectiveness. Methodological recommendations were also created to support the formation of methodological competence in future master's degree students in vocational education during their professional training.

Key words: Training, methodology, professional training, methodological competence, future master's students in vocational education, global agricultural production.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	8
1.1. Специфіка професійної підготовки майбутніх магістрів із професійної освіти та аналіз наукових публікацій з досліджуваної проблеми	8
1.2. Роль навчально-методичного забезпечення у професійній підготовці майбутніх магістрантів із професійної освіти в сучасних умовах	23
1.3. Взаємозв'язок дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво» з суміжними навчальними дисциплінами.....	35
1.4. Шляхи підвищення ефективності засвоєння майбутніми магістрантами навчального матеріалу при вивченні курсу «Світове сільськогосподарське виробництво».....	37
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ	43
2.1. Критерії формування методичної компетентності майбутніх магістрів із професійної освіти в процесі професійної підготовки	43
2.2. Методика та експериментальна перевірка її ефективності під час формування методичної компетентності майбутніх магістрів із професійної освіти в процесі професійної підготовки.....	50
2.3. Розробка методичних рекомендацій з навчальної дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво»	66
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
ДОДАТКИ.....	81

ВСТУП

З метою підвищення фахового рівня підготовки майбутніх магістрів із професійної освіти спеціальності 015 Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології) (освітній ступінь «магістр») в навчальні плани їх підготовки введена дисципліна «Світове сільськогосподарське виробництво». Як навчальна дисципліна вона входить до циклу професійної підготовки (вибіркова частина), яка вивчається з метою формування у майбутніх магістрів із професійної освіти в їхній подальшій професійній діяльності рівня знань та умінь із правових та організаційних питань охорони праці, основ фізіології, гігієни праці, виробничої санітарії, безпеки процесів праці та пожежної безпеки, визначеного відповідними державними стандартами освіти.

Метою вивчення даної дисципліни є формування професійної компетентності у здобувачів вищої освіти про основні тенденції розвитку світового сільського господарства і закономірності розміщення продуктивних сил, дії економічних законів в аграрній сфері, природний і господарсько – економічний розвиток регіонів і країн сучасного світу як сукупності взаємодіючих інститутів, що зазнають впливу ендогенних і екзогенних факторів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати** основні закономірності формування і функціонування сільського господарства світу, окремих регіонів і країн; аналізувати кон'юнктуру глобальних ринків продукції рослинництва і тваринництва; володіти факторами, які визначають конкурентоздатність сільського господарства певних країн на міжнародних ринках; знати піраміду здорового харчування людини; вміти виявляти перспективні напрями інтеграції сільського господарства України у світову продовольчу систему.

У результаті аналізу літературних джерел з'ясовано, що на сьогодні майже немає робіт, в яких досліджується питання розробки методичного забезпечення та методики викладання курсу «Світове сільськогосподарське виробництво»

Проблеми розвитку світового сільськогосподарського виробництва досліджували: Андрійчук В. Г., Власов В. І., Галушко В. П., Мельник А. Ф.,

Береговий В. К., Файчук. О. М., Діброва Л. В., Могильник Л. П., Засєкіна Л. Й., Кузьменко С. В., Сіваченко І. Ю.

Треба зауважити, що ці роботи на даний час є застарілими. Підручники та навчальні посібники з дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво» на сьогоднішній день не відповідають дійсності, тому що вони видані ще за радянських часів, найсучасніші з них, у 2000-х роках. Під впливом розвитку науки та техніки світове сільське господарство зазнало ґрунтовних змін та якісних перетворень. Техніка з кожним днем осучаснюється, стає потужнішою, економічною, більш екологічною та продуктивною. Селекціонери виводять нові сорти рослин які дають кращі врожаї, стають стійкими до кліматичних змін та хвороб, впроваджують нові види добрив, робототехніку, ЕОМ, лазерну техніку, знаходять нові види палива та джерела енергії.

Отже, теоретична і методична нерозробленість проблеми, її загально педагогічна і суто професійна значущість, необхідність пошуку нових раціональних шляхів удосконалення та осучаснення навчально-методичного забезпечення викладання курсу «Світове сільськогосподарське виробництво» у процесі підготовки майбутніх магістрів із професійної освіти сільськогосподарського профілю, зумовили вибір теми дослідження – **«Формування методичної компетентності майбутніх магістрів із професійної освіти в процесі професійної підготовки».**

У процесі підготовки магістерської роботи ми виявили таке **протиріччя**: кожен педагог професійного навчання сільськогосподарського профілю повинен досконало оволодіти курсом «Світове сільськогосподарське виробництво», який передбачений навчальною програмою. Проте постійні зміни вимог до підготовки сучасного фахівця та наявність літератури, випущеної ще за радянських часів, недостатнє або застаріле наявне методичне забезпечення, яке не відповідає вимогам навчання не дають змоги цього зробити.

Об'єктом дослідження є професійна підготовка майбутніх магістрів із професійної освіти у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – методика формування у майбутніх магістрів із професійної освіти готовності до методичної діяльності на прикладі дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво».

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробленні та експериментальній перевірці методики формування методичної компетентності майбутніх магістрів із професійної освіти в процесі професійної підготовки.

Для досягнення мети було сформульовано такі **завдання**:

1. Здійснити проблемний аналіз теоретичних засад формування методичної компетентності майбутніх магістрів із професійної освіти в процесі професійної підготовки.

2. Визначити критерії, показники, рівні та з'ясувати стан сформованості методичної компетентності майбутніх магістрів із професійної освіти.

3. Розробити методику та експериментально перерити ефективність формування методичної компетентності майбутніх магістрів із професійної освіти в процесі професійної підготовки.

4. Розробити методичні рекомендації, щодо формування методичної компетентності майбутніх магістрів із професійної освіти в процесі професійної підготовки.

Методи дослідження:

– *теоретичні*: аналіз та узагальнення літератури та наукових досліджень для порівняння, зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему, вивчення нормативно-правової бази Міністерства освіти та науки України (МОН) щодо організації освітнього процесу, аналіз навчальних планів і програм підготовки майбутніх магістрів із професійної освіти, дослідження педагогічного досвіду, що дало змогу з'ясувати ступінь наукового розроблення проблеми дослідження;

– *емпіричні*: спостереження, бесіди, опитування, тестування, анкетування; бесіди з викладачами ЗВО – для вивчення особливостей формування методичної компетентності майбутніх магістрів із професійної освіти в процесі професійної підготовки; педагогічний експеримент – для одержання даних про результативність запропонованої методики;

– *математичні*: оброблення результатів експерименту.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів полягають у тому, що

вперше:

– *обґрунтовано та розроблено* методика формування методичної компетентності майбутніх магістрів із професійної освіти;

– *схарактеризовано* компоненти (мотиваційний, діяльнісний, функціональний), критерії, показники та рівні (високий, середній, низький) сформованості методичної компетентності майбутніх магістрів із професійної освіти;

удосконалено сутність, зміст і структуру організації освітнього процесу в умовах формування методичної компетентності студентів в процесі професійної підготовки в ЗВО;

– *уточнено* поняття «методична компетентність майбутніх магістрів із професійної освіти»;

Практичне значення полягає в тому, що в процесі дослідження розроблено, експериментально перевірено та впроваджено в освітній процес етапи формування методичної компетентності майбутніх магістрів із професійної освіти в процесі професійної підготовки; авторське методичне забезпечення курсу «Світове сільськогосподарське виробництво».

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено у 2 працях, із них: 2 статті у збірниках наукових праць і матеріалів конференцій.

Структура та обсяг магістерського дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

1.1. Специфіка професійної підготовки майбутніх магістрів із професійної освіти та аналіз наукових публікацій з досліджуваної проблеми

На сучасному етапі заклади вищої освіти повинні забезпечити підготовку високо кваліфікованих фахівців. Вимоги до їхнього формування, як відображення існуючих соціальних процесів, зумовили сучасні тенденції у системі вищої освіти. Соціальне замовлення на фахівця педагогічної професії адекватно висуває вимоги до його підготовки.

В сучасних психолого-педагогічних дослідженнях, в основному, надається увага професійній підготовці майбутніх магістрантів із професійної освіти, зокрема, змісту педагогічної освіти (А. Алексюк, С. Гончаренко, М. Євтух, І. Зязюн, І. Подласий та ін.); вдосконаленню технологій його навчання (В. Бондар, О. Мороз, О. Пехота, О. Савченко та ін.); оптимізації методів і прийомів їхньої професійної підготовки (Д. Кавтарадзе, М. Поташник, Т. Яценко та ін.).

Аналіз першоджерел дозволив виділити різні підходи до визначення поняття “підготовка”. Деякі вчені поняття “підготовка” ототожнюють з готовністю до професійної діяльності (Н. Костіна), інші дослідники вважають, що підготовка включає формування готовності майбутніх магістрів із професійної освіти до професійної діяльності (Л. Григоренко, Т. Гущина, Г. Троцко).

Так, увага одних авторів акцентується на змісті, формах і методах професійної підготовки, а результатом досліджень є перелік знань, умінь і навичок, якими повинен володіти майбутній фахівець (В. Журавльов, С. Кісельгоф, Н. Кузьміна). Для інших дослідників даного поняття об'єктом є процес формування професійних якостей викладача, шляхи становлення його педагогічних здібностей і майстерності (Ф. Гоноблін, Л. Кондрашова, В. Сластьонін), а результатом – сукупність професійних особистісних якостей, які забезпечують результативність педагогічної діяльності.

Мету професійної підготовки визначають як:

- формування якостей майбутнього викладача (М. Кобзєв, В. Страхов)

- оволодіння систематизованими знаннями, уміннями, навичками і необхідними особистісними професійними якостями (Д.Тхоржевський) [81];

- озброєння студентів професійними знаннями, уміннями навичками (Н.Кузьміна) [45].

Коваленко Е. характеризує професійну педагогічну підготовку викладача як процес навчання студентів у системі навчальних занять з педагогічних дисциплін і результат, який характеризується повним рівнем розвитку особистості викладача, сформованістю загальнопедагогічних знань, умінь і навичок; багатогранну систему, яка об'єднує відносно самостійні системи підготовки: суспільну, соціально-наукову, психолого-педагогічну, загальнокультурну. За визначенням Скакун В.А. - «це система, яка характеризується взаємозв'язком і взаємодією структурних і функціональних компонентів, сукупність яких визначає особливість, своєрідність, що забезпечує формування особистості студента відповідно до поставленої мети – вийти на якісно новий рівень готовності студентів до професійної діяльності» [40, 76].

Ми дотримуємося погляду І.Васильєва, який вважає, що під терміном “підготовка” слід розуміти процес формування, вдосконалення знань, умінь, навичок, якостей особистості, необхідних для виконання діяльності, що здійснюється в ході навчання, самоосвіти або професійної освіти [14].

Оскільки ми розглядаємо проблеми підготовки майбутніх магістрів із професійної освіти, то нам необхідно розглянути становлення і розвиток професійної освіти, яка ґрунтується на досягненнях і дослідженнях у галузі педагогічної науки.

Виникнення професії педагога професійного навчання пов'язане з розвитком машинного виробництва і реальною потребою розповсюдження досвіду професійної майстерності окремих робітників. А для цього необхідні інструктори і викладачі, які б здійснювали підготовку в професійних навчальних закладах робочого потенціалу для машинобудування, енергетики, транспорту, металургії, легкої промисловості та ін. Постійна і повсюдна потреба в кадрах в галузі професійної освіти спонукає державу створювати заклади вищої освіти для підготовки педагогів професійного навчання.

Професія педагога професійного навчання відноситься до складної групи професій, що функціонують одночасно в двох різнорідних системах: "людина-людина", "людина-техніка" і їх модифікаціях. Педагог професійного навчання, крім підготовленості до педагогічної діяльності, повинен володіти спеціальними знаннями, здійснювати навчально-виробничу, організаційно-методичну діяльність з професійної підготовки учнів у системі професійно-технічної освіти, а також кваліфікованих робітників на виробництві.

Педагога професійного навчання характеризує широкий педагогічний профіль, він здатен виконувати функції майстра виробничого навчання і викладача спецтехнологій і загальнотехнічних дисциплін, а також їх суміщати [29].

Сутність і специфіку підготовки майбутніх магістрів із професійної освіти необхідно розглядати на основі системного і функціонального аналізу професійної педагогічної діяльності та етапів здійснення цієї діяльності.

Дослідженню питань, пов'язаних з підготовкою майбутніх магістрів із професійної освіти, присвячені праці С.Артюха, [3;4] С.Батишева, [9] В.Блюхера [12], Г.Зборовського, Е.Зеєра [31;32], Р.Карпової, О.Коваленко [40], А.Маленко [55;56;57], П.Лузана [53;54], В.Ярового [88]; психологічні проблеми відображені в працях Н.Кузьміної [45], Т.Кудрявцева, І.Лобача; дидактичні питання розглядаються в працях П.Курбушко [44], В.Ледньова [52].

Підготовка майбутніх магістрів із професійної освіти здійснюється в межах єдиного навчального процесу. Основна умова існування і оптимального функціонування будь-якої системи полягає в забезпеченні її цілісності за рахунок взаємодії компонентів. Тому підготовка майбутніх магістрів із професійної освіти повинна бути єдиною системою, кожна з підсистем якої включає обидва наскрізні компоненти освіти: педагогічний і інженерний. При підготовці майбутніх магістрів із професійної освіти необхідно реалізувати тісну взаємодію вказаних компонентів їх утворення.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблем професійної освіти дозволив визначити поняття «підготовка» як інтегрований процес формування у майбутніх магістрів із професійної освіти професійних компетентностей з метою застосування їх як у галузі інженерної діяльності, так і в педагогічній, що

має результатом професійну компетентність фахівця.

Підготовка майбутніх магістрів із професійної освіти здійснюється в ході професійної освіти, що припускає формування особистості, здатної до ефективної самореалізації в професійній сфері, до реалізації всіх компонентів інтеграційного процесу, до виконання повного спектру професіонально-освітніх функцій.

Питання про детермінанти структури змісту практичної професійної освіти вперше в науці було розглянуте В.Ледньовим [52]. Автором виділені дві детермінанти, які визначають зміст підготовки майбутніх фахівців:

1) структура практичної освіти в її послідовному ступеневому вираженні визначається структурою поетапного освоєння діяльності, в якій виділяється згідно сучасним переконанням чотири основні етапи, що спираються на вихідне поступове вдосконалення знання алгоритму діяльності;

2) система «наскрізних» компонентів змісту практичної освіти визначається структурою діяльності, що освоюється.

В. Ледньов виділив наступні етапи практичного навчання:

- попередній етап (або нульовий) – створення орієнтовної основи – засвоєння алгоритму дії (діяльності);

- 1-й етап – оволодіння певним видом діяльності – формування базисних операцій, що становлять основу майбутнього уміння;

- 2-й етап – удосконалення навичок виконання базисних операцій попереднього етапу і освоєння нових операцій, а також, що важливо, освоєння простих комплексних робіт, що охоплюють певний набір операцій;

- 3-й етап – освоєння складних комплексних робіт на такому рівні, коли людині можливо вже довірити самостійну роботу;

- 4-й етап – оволодіння діяльністю на рівні майстерності, тобто її творче освоєння.

Проте автор зазначає, що останній етап не відноситься до професійної підготовки в умовах навчального закладу, оскільки майстерність набувається в процесі професійної діяльності.

З метою визначення етапів підготовки майбутніх магістрів із професійної освіти до педагогічної діяльності необхідно уточнити **сутність поняття «педагогічна діяльність»** і проаналізувати основні її компоненти.

Діяльність визначають як реальний процес, що складається з сукупності дій і операцій (О.Леонтьєв); як силу, що виробляє культуру (Е.Маркарян); як взаємодію суб'єкта з навколишнім світом (С.Рубінштейн); як спосіб існування людини (М.Каган); як сукупність певних видових форм, необхідних у реальному житті кожному індивіду (гра, навчання, праця) і які виконують по черзі провідну роль в онтогенезі (Б.Ананьєв).

Діяльність звичайно розглядають з погляду її структури, компоненти якої були виділені в працях О.Леонтьєва і його учнів.

Діяльність починається з потреби і здійснюється системою дій: «Потреба – це спрямованість активності людини, психічний стан, що створює передумову діяльності». Предметність діяльності є однією з основних її характеристик. За предметом розрізняють і називають діяльності, наприклад, педагогічна, інженерна, конструкторська та ін. «... Основне, що відрізняє одну діяльність від іншої, полягає в різниці їх предметів. Адже саме предмет діяльності і надає їй певну спрямованість».

Іншою, не менш істотною характеристикою, є її мотивованість. Мотив – це «спрямованість активності на предмет, внутрішній психічний стан людини, прямо пов'язаний з об'єктивними характеристиками предмету, на який спрямована активність». Якщо потреба визначає готовність до діяльності, то мотив додає активності нового, дієвого характеру.

Діяльність завжди предметна і мотивована, а не предметної, невмотивованої діяльності, як активного цілеспрямованого процесу, не існує. І якщо предмет діяльності – це те, на що спрямована діяльність, то визначення мотиву – це відповідь на питання, заради чого здійснюється ця діяльність.

Отже, діяльність – це система дій, об'єднаних в ціле мотивом, що спонукають її. Один і той же мотив може бути досягнутий за допомогою різних дій. Кожна дія спрямована на досягнення чітко усвідомлюваного проміжного результату, тобто мети.

Педагогічна діяльність має ті ж характеристики, що і будь-який інший вид людської діяльності. За визначенням Н.Кузьміної, **професійна педагогічна діяльність** є системою і послідовністю педагогічно доцільних дій в умовах нормативних розпоряджень і обмежень, які полягають у тому, що педагогічні

завдання повинні бути вирішені в певний термін і з дотриманням принципів і правил педагогіки. Продукти педагогічної діяльності «матеріалізуються» в психічному вигляді іншої людини, в її знаннях, уміннях, навичках, в рисах волі і характеру [45, с.11].

Ми підтримуємо думку автора, але вважаємо за необхідне її доповнити: педагогічна діяльність – це діяльність, яка професійно спрямована та має на меті створення найбільш оптимальних умов у цілісному педагогічному процесі для виховання, розвитку, навчання та вибору можливостей творчої дії.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив зробити висновок про те, що в структурі педагогічної діяльності виділяють структурні й функціональні компоненти. Так, Н.Кузьміна виділяє п'ять структурних компонентів: гностичний, проектувальний, конструктивний, організаторський, комунікативний компоненти [45]. А.Щербаков виділяє інформаційну, розвивальну, орієнтаційну, мобілізаційну і гностичну функції педагогічної діяльності, а К.Саломатов – гностичну, проектувальну, конструктивно-плануючу, організаторську, і комунікативну.

Педагогічна діяльність найактивніше досліджувалася в 80-90-ті роки ХХ ст., оскільки з'явилася потреба в кадрах у галузі професійної освіти, і це вимагало від держави створення вищих навчальних закладів для підготовки інженерів-педагогів. Ученими розроблено низку підходів до вивчення інженерно-педагогічної діяльності. У комплексному дослідженні проблеми вдосконалення підготовки інженера-педагога В.Яровий дає аналіз структури і змісту діяльності даного фахівця і, виходячи з цього, розробляє модель підготовки фахівця для професійного навчального закладу в умовах технічного ЗВО. Особливу увагу приділено методичній підготовці студентів до навчальної і виховної діяльності [88]. Істотним внеском у вирішення проблеми виділення видів інженерно-педагогічної діяльності стала професіограма майбутніх магістрів із професійної освіти, що розроблена Е.Зеєром [31].

І.Васильєв виділяє такі види професійно-педагогічної діяльності випускника закладу вищої освіти:

- професійне (практичне) навчання в навчально-виробничих майстернях;
- професійне (практичне) навчання на виробництві;

- позанавчальну виховну роботу в навчальних групах у якості класного керівника;
- громадську роботу в інженерно-педагогічному колективі і в колективі, у гуртожитку та ін.
- виробничо-технологічну діяльність з організації продуктивної праці;
- професійну орієнтацію;
- технічну творчість;
- початкову дослідно-експериментальну діяльність дослідницького характеру [14].

У психолого-педагогічній літературі з проблем педагогічної освіти зустрічаються і інші види класифікацій структури діяльності фахівця. Хоча в окремих випадках за основу для класифікації також береться вид діяльності. Так, наприклад, досліджуючи шляхи і умови підвищення педагогічної майстерності інженера-педагога, А.Маленко виділяє три основні види його діяльності: теоретичне навчання, виробниче навчання, позанавчальну виховну роботу [55; 56; 57].

Цієї ж класифікації видів діяльності сучасного інженера-педагога дотримується і В.Яровий, розглядаючи умови формування педагогічних умінь у студентів інженерно-педагогічних спеціальностей [88]. Автор додатково розбиває кожний з видів на етапи (проектування, здійснення і аналізу професійної діяльності) і встановлює двокомпонентну структуру умінь і двоетапний процес їх формування:

- перший – підготовчий – спрямовано на формування уявних моделей дій;
- другий – основний – призначено для безпосереднього оволодіння способами виконання дій.

Розроблений В.Яровим комплекс імітаційних вправ і педагогічних ігор застосовується до теперішнього часу на заняттях з педагогіки.

Існує ще один підхід до визначення видів педагогічної діяльності. Він заснований на структурно-функціональному аналізі діяльності фахівця, що дало можливість визначити особливості інженерно-педагогічної діяльності, побудувати модель, виділити структуру, види і зміст діяльності [80].

Професійна діяльність майбутніх магістрантів із професійної освіти включає власне інженерну і педагогічну діяльність. Мета педагогічної діяльності – професійне навчання і виховання підростаючого покоління, а мета інженерної діяльності – розробка виробничо-технологічної документації, забезпечення виробничого процесу в навчальних майстернях, обслуговування матеріально-технічної бази лабораторій і кабінетів, освоєння нових технологічних процесів і техніки та ін.

Використовуючи хронометраж, спостереження за діяльністю інженерів-педагогів, група дослідників дійшла висновку, що в структурі інженерно-педагогічної праці переважає педагогічний компонент [29].

Педагогічна діяльність, в свою чергу, включають п'ять основних видів діяльності майбутніх магістрантів із професійної освіти: навчальну, виховну, організаційно-управлінську, виробничо-технологічну і дослідницьку.

Скористаємося запропонованою класифікацією видів діяльності майбутніх магістрантів із професійної освіти для уточнення складу і структури професійних умінь. Схарактеризуємо кожний вид діяльності фахівця, при цьому виключимо виробничо-технологічну, яка не відноситься до педагогічної діяльності .

Навчальна діяльність є однією з найскладніших і значущих складових частин діяльності майбутніх магістрантів із професійної освіти. Її мета – підготовка висококваліфікованих фахівців у навчальних закладах професійно-технічної освіти. До її складу входить: планування навчального процесу, його реалізація і аналіз. Інженеру-педагогу необхідно, передусім, визначити комплекс навчально-виховних завдань вивчення дисципліни, розділу, теми, заняття; відібрати зміст навчальної інформації; розробити методику навчання; організувати контроль і корекцію засвоєних знань, умінь, навичок; проаналізувати труднощі, які зустрічаються в роботі, і визначити засоби їх подолання.

Виховна діяльність припускає систематичний вплив вихователя на вихованців з метою формування і розвитку їхньої особистості. Цей процес часто гальмується такими чинниками: складний контингент учнів, їхній слабкий рівень освіченості й вихованості.

Організаційно-управлінська діяльність має також професійну значущість для майбутніх магістрантів із професійної освіти. У освітньо-кваліфікаційній характеристиці вказано, що інженер-педагог може працювати на таких посадах як:

- майстер навчального центру;
- технолог-наставник;
- керівник виробничої практики;
- завідувач майстерні;
- старший лаборант з навчального процесу.

Майбутньому педагогу професійного навчання необхідно не тільки організувати і управляти діяльністю учнів, але також проектувати і контролювати своє професійне самовиховання і самоосвіту.

Дослідницька діяльність має пошуковий характер та характеризує майбутніх магістрантів із професійної освіти як фахівця, здатного вести роботу по дослідженню і вдосконаленню педагогічних систем.

Основною метою дослідної діяльності майбутніх магістрантів із професійної освіти є підвищення якості підготовки фахівців у навчальних закладах професійної освіти на основі інтенсивних форм і методів роботи, теорії педагогіки і психології професійної освіти, а також на основі самостійних наукових досліджень у галузі педагогічної науки. Сучасній, а тим більше перспективній професійній школі, потрібен педагог-учений, який володіє відповідною підготовкою у галузі методології і методики наукової роботи, якостями сміливої творчої особистості дослідника.

Слід зазначити, що характерною особливістю професійної діяльності майбутніх магістрантів із професійної освіти є постійна необхідність у самостійному пошуку та методичній обробці нової технічної інформації, нових прийомів праці, нових технологій, оскільки відбувається постійний процес оновлення змісту спеціальних предметів. Майбутні педагоги професійного навчання повинні постійно вдосконалювати свою професійну майстерність з метою підвищення якості навчально-виховного процесу в навчальному закладі на основі передового педагогічного досвіду, наукової теорії, емпіричних досліджень проблем професійної школи.

Як зазначає Є.Кулик, передовий педагогічний досвід народжується, проростає з навколишнього позитивного досвіду. Він виділяється з-поміж масової практики оригінальністю, новизною. Якщо новизна досвіду має об'єктивний характер, то він за значенням наближається до наукового відкриття [46, с.142].

Провідними видами діяльності в умовах освітнього процесу в ЗВО є навчальна і виховна види діяльності. Проте, їх характер може змінюватись залежно від умов, у яких відбуватиметься професійна діяльність інженера-педагога, рівня підготовки фахівця і посади, що він займає у професійно-технічному навчальному закладі або на виробництві.

Особливості інженерно-педагогічної діяльності стосовно діяльності вчителя загальноосвітньої школи можна звести у три великі групи, кожна з яких охоплює специфіку окремих її боків:

- особливості предметно-технологічного плану, пов'язані зі специфікою предмету діяльності, її змісту і технології;
- особливості, пов'язані з організаційно-матеріальними умовами (система організації навчального процесу);
- особливості стосуються самих суб'єктів діяльності – майбутніх магістрантів із професійної освіти вчителів (відмінність в досвіді, знаннях, уміннях, у перебігу психічних процесів та ін).

Ці особливості необхідно врахувати при аналізі змісту діяльності сучасного фахівця і уточнення складу його професійно-педагогічних умінь. Специфічність організації і здійснення навчально-виховного процесу в навчальних закладах професійної освіти наголошується також у деяких працях з проблем інженерно-педагогічної і професійної освіти [3; 4; 9; 12; 31; 53; 55; 88].

Необхідно зазначити, що природа педагогічної праці така, що вона пов'язана з «великою кількістю моментів, що не автоматизуються, можливістю постійного виникнення нових реакцій, присутністю творчого задуму, значною складністю вимог, складністю комплексу дій», а також трудністю врахування тих елементів роботи, які не піддаються безпосередньому сторонньому спостереженню».

Ми згодні з автором і вважаємо, що це необхідно врахувати при підготовці фахівців. Щоб професійно вирішувати педагогічні завдання, майбутньому педагогу професійного навчання необхідно володіти як системою знань, так і

системою професійних умінь, які є найважливішим компонентом кваліфікаційної характеристики інженера-педагога, а їх формування – складовою інженерно-педагогічної підготовки.

Досліджуючи процес професійної підготовки майбутніх магістрів із професійної освіти, розглянемо поняття „кваліфікація” і „компетентність”.

Під кваліфікацією (від лат *qualis* – якості, *facere* – робити) в даний час мають на увазі підготовленість індивіда до професійної діяльності.

У психології професій кваліфікація визначається як рівень підготовленості працівника до професійної діяльності, ступінь і вид його професійної навченості, наявність у нього знань, умінь, навичок і професійно важливих якостей, що необхідні для виконання ним певної роботи [33, с.174].

У кваліфікаційній характеристиці відображаються основні вимоги до процесу підготовки фахівця, сформульовані як професійно значущі характеристики, які необхідні фахівцю для виконання професійних завдань і суспільних обов'язків. Кваліфікаційна характеристика описує не професію або спеціальність, а носія цієї спеціальності.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ) випускника вищого навчального закладу є державним нормативним документом, в якому узагальнюється зміст освіти, тобто відображаються цілі освітньої і професійної підготовки, визначається місце фахівця в структурі господарства держави і вимоги до його компетентності, інших соціально-важливих властивостей і якостей.

Нами було проведено аналіз освітньо-кваліфікаційних характеристик підготовки бакалаврів інженерно-педагогічного профілю різних спеціальностей, в ході якого було визначено, що інженери-педагоги можуть займати такі посади у галузі освіти:

- викладач професійно-технічного навчального закладу;
- вихователь;
- вихователь гуртожитку;
- вихователь професійно-технічного навчального закладу;
- черговий з режиму в спеціальних школах і училищах;
- інструктор виробничого навчання;
- інструктор виробничого навчання робочих масових професій;

- майстер виробничого навчання;
- майстер навчального центру;
- викладач-стажист;
- технолог-наставник;
- керівник виробничої практики;
- завідувач майстерні;
- вчитель праці;
- вчитель інформатики;
- старший лаборант з навчального процесу.

Різноманітний спектр посад у галузі освіти висуває високі вимоги до майбутніх магістрантів із професійної освіти і припускає наявність сформованих професійних умінь у фахівців. Відповідно до посад, які може займати інженер-педагог, він здійснюватиме комплекс виробничих функцій (проектувальну, організаційну, технологічну, дослідницьку, виховну), і з цією метою виникає необхідність у володінні фахівцем професійними вміннями високого рівня сформованості.

„Компетентність” (від лат. *competens* – відповідний, здатний) означає „достатність певних знань, що дозволяють судити про щось” [68, с.30].

Е.Зеєр визначає компетентність як глибоке знання сутності роботи, що виконуються, способів і засобів досягнень намічених цілей, а також наявність відповідного обсягу знань і умінь актуалізувати їх у процесі реалізації своїх професійних функцій [31]. Професійна компетентність тісно пов'язана зі змістом підготовки фахівця і є його складником. Так, Всесвітній конгрес з інженерної освіти (Портсмут, 1992) визначив професійну компетентність як поєднання теоретичних знань і практичної підготовленості, здатність фахівця здійснювати всі види професійної діяльності, які визначаються освітнім стандартом за напрямом (спеціальності) або спеціалізації.

А.Маркова до структури професійної компетентності педагога включає:

- професійні психологічні й педагогічні знання;
- професійні педагогічні уміння;
- професійні психологічні позиції, установки, що вимагаються професією;

- особистісні особливості, що забезпечують оволодіння професійними знаннями і уміннями [59, с.35].

Нам імпонує точка зору Е.Зеєра, який, розглядаючи сутність компетентності педагога професійної школи, виділяє такі її компоненти [31]:

- соціально-правову компетентність (знання і уміння у галузі взаємодії з суспільними інститутами і людьми, а також володіння прийомами професійного спілкування і поведінки);
- спеціальну компетентність (підготовленість до самостійного виконання конкретних видів діяльності, уміння вирішувати типові професійні завдання і оцінювати результати своєї праці, здатність самостійно набувати нові знання і уміння за фахом);
- персональну компетентність (здібність до постійного професійного зростання і підвищення кваліфікації, а також реалізації себе в професійній праці);
- аутокомпетентність (адекватне уявлення про свої соціально-професійні характеристики і володіння технологіями подолання професійних діструкцій).

Діяльність майбутніх магістрантів із професійної освіти спрямована на формування і розвиток особистості тих, хто навчається, підвищення їхньої загальної культури і досягнення високого рівня професійної підготовки. Майбутній педагог професійного навчання повинен:

- формувати і розвивати професійні знання, уміння і навички тих, хто навчається;
- проектувати (конструювати) заняття з професійної підготовки і виховну роботу;
- відбирати дидактичні засоби навчання;
- організовувати і здійснювати освітній процес з урахуванням індивідуальних особливостей тих, хто навчається, на основі сучасних технологій професійного навчання і виховання;
- забезпечувати зв'язок теорії з практикою;
- розробляти плануючу і навчально-методичну документацію з виробничого навчання і практики тих, хто навчається;

- формувати професійно важливі якості особистості робітника (службовця) і проводити роботу з профорієнтації;
- використовувати досягнення професійної педагогіки і психології при вдосконаленні процесу професійного навчання і виховання тих, хто навчається;
- користуватися нормативно-довідковою, науково-технічною, педагогічною і навчально-методичною літературою;
- розробляти плани розміщення устаткування, технічного оснащення і організації робочих місць у навчально-виробничих майстернях, у навчальних господарствах, на полігонах і інших навчальних базах;
- нормувати і організовувати виробничі й навчально-виробничі роботи, діяльність навчальної групи з дотриманням правил безпечних умов праці й протипожежного захисту; розробляти і реалізовувати заходи щодо підвищення ефективності освітнього процесу і виробництва;
- упроваджувати інноваційні технології професійного навчання, передового вітчизняного і міжнародного досвіду в професійно-педагогічній сфері;
- застосовувати в професійній діяльності інформаційно-телекомунікаційні технології, автоматизовані засоби навчання.

Підготовка майбутніх магістрантів із професійної освіти до педагогічної діяльності припускає як формування компонентів діяльності, так і умінь, необхідних для її здійснення.

Як зазначає Е.Зеєр, вирішення професійно-педагогічних завдань здійснюється за допомогою сукупності дій і операцій, які реалізуються відповідними вміннями. Уміння припускають використання знань, що є у суб'єкта діяльності, і навичок для вибору і здійснення дій відповідно до поставленої мети. В процесі професійного становлення особистості змінюється і характер умінь: репродуктивний рівень виконання дій і операцій змінюється творчим. Конкретні уміння об'єднуються в складні інтеграційні, що сприяє формуванню цілісності діяльності [31].

Аналіз психолого-педагогічних джерел засвідчив, що інженерно-педагогічна діяльність є складним інтегративним утворенням, що включає різноманітні види діяльності.

Для ефективного конструювання і організації навчально-виховного процесу в професійно-технічних навчальних закладах майбутній педагог професійного навчання повинен володіти як професійними вміннями, так і сформованими якостями особистості, що поза сумнівом впливають на здійснення професійної діяльності майбутнього інженера-педагога.

Одним з провідних завдань підготовки майбутніх магістрантів із професійної освіти є формування професійних умінь, відповідних етапам підготовки фахівців, які виділяються умовно з метою забезпечення більш цілеспрямованого впливу на окремі структурні компоненти діяльності (мотив – мета – завдання – зміст – засіб – результат).

Так, І.Глазкова науково обґрунтувала етапи професійної підготовки, які забезпечують готовність студентів до організації навчального діалогу. Це дозволило нам зробити висновок, що всі розглянуті етапи підготовки студентів оптимально поєднуються і можуть бути використані при підготовці студентів до професійної діяльності з урахуванням специфіки діяльності інженера-педагога.

Мотиваційний етап припускає розвиток інтересу студентів до навчання, зокрема не тільки до певної лекції, семінару та ін., але і до процесу отримання знань у ході створення ситуацій інтересу, залучаючи їх до пошуково-дослідницької діяльності.

Когнітивний етап припускає оволодіння майбутніми інженерами-педагогами системою знань про факти, явища, категорії, закономірності, принципи і методи педагогічної науки, знання методики проведення навчального заняття з технічних дисциплін, способів вирішення нестандартних ситуацій залежно від змінних умов.

Процесуальний етап забезпечує формування пошуково-мобілізаційних, конструктивних, пошуково-інформаційних, аналітико-інтелектуальних, прогностичних, творчих умінь.

Рефлексивний етап припускає оцінку своїх власних професійних дій. Уміння, що формуються на цьому етапі, пов'язані з контролью-оцінною діяльністю майбутніх магістрантів із професійної освіти, що спрямована на самого себе [21].

Все вищевикладене дозволяє зробити висновок про те, що реалізація всіх етапів підготовки студентів передбачає формування відповідних їм груп умінь.

Отже, *спільним* у педагогічній та інженерно-педагогічній діяльності є:

- спрямованість діяльності на становлення фахівця: оволодіння ним системою знань, умінь і навичок, цінностей, розвиток загальних здібностей;
- спрямованість діяльності на навчання, виховання і розвиток тих, хто навчається;
- відображається єдність мотиваційного, когнітивного, процесуального, рефлексивного компонентів;
- наявність спільних структурних компонентів діяльності (суб'єкт, об'єкт (предмет), засоби, продукт (результат)).

Відмінне:

- інженерно-педагогічна діяльність чітко та конкретно професійна;
- здійснення процесу виробничого навчання, як складника цілісного процесу професійної освіти;
- процес навчання здійснюється в умовах певної орієнтації тих, хто навчається на отримання конкретної професії (спеціальності);
- процес навчання здійснюється у тісному взаємозв'язку з виробничою працею тих, хто навчається;
- ті, хто навчається, в навчальних закладах отримують загальноосвітню та професійну підготовку, що обумовлює необхідність здійснювати навчальний процес на основі їх тісного взаємозв'язку та взаємозалежності;
- режим навчального процесу такий, що теоретичне навчання чергується з виробничим, як правило, по цілим дням [79].

1.2. Роль навчально-методичного забезпечення у професійній підготовці майбутніх магістрантів із професійної освіти в сучасних умовах

Характерними рисами реформування і модернізації освіти України в сучасних умовах є намагання до підвищення якості освіти, її фундаментальності і інтеграції, посилення гуманістичної спрямованості, збільшення варіативності, ролі самостійної роботи студентів та інформатизації навчального процесу. Метою інформатизації є створення умов для розвитку особистості, її самовизначення та самореалізації. На досягнення цієї мети спрямований освітній процес у навчальному закладі [1].

Кафедри закладів вищої освіти проводять значну методичну роботу, спрямовану на створення навчально-методичних матеріалів, які дають змогу:

- викладачу застосовувати більш ефективні, оптимальні методи та прийоми роботи або ж освоювати нові технології в навчанні;
- студентам ефективно виконувати навчальну діяльність (вивчати «складне» питання або ж тему, швидше провести розрахунки, підготуватися до контрольної роботи, екзамену, заліку і т. п.);
- навчальному закладу забезпечити високу якість професійної підготовки спеціалістів [28].

Навчально-методичне забезпечення дисциплін постійно удосконалюється і доповнюється новими методичними напрацюваннями, оскільки за нових технологій навчання вони відіграють важливу роль, особливо під час самостійної та індивідуальної роботи студентів, самоконтролю і контролю їх знань.

Навчально-методичне забезпечення освітнього процесу повинно відрізнятися різноманіттям, відповідати варіативним освітнім програмам, розроблятися для усіх видів навчальної діяльності студентів і відрізнятися комплексністю.

Вимоги до змісту окремих компонентів навчально-методичних комплексів залежать від виду навчально-методичного матеріалу, але загальним повинен бути комплексний підхід. Це означає, що навчально-методичне забезпечення спеціальності, дисципліни, розділу, теми, модуля повинно бути представлене у вигляді окремого комплексу, який в тій чи іншій формі повинен:

- відображати зміст підготовки за спеціальністю, дисципліни або розділу, модуля і т.п., обґрунтовувати рівні засвоєння навчального матеріалу;
- містити дидактичний матеріал, адекватний організаційній формі навчання, що дає змогу студенту досягати відповідного рівня засвоєння навчального матеріалу;
- надавати студенту можливість у будь-який час перевіряти ефективність своєї праці, самостійно проконтролювати себе і відкоригувати свою навчальну діяльність;
- максимально включати об'єктивні методи контролю якості освіти зі сторони адміністрації навчального закладу та педагогів [28]

Навчально-методична робота організується і проводиться відповідно до вимог Законів України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про професійну освіту”, Положення про організацію навчальної та навчально-методичної роботи в навчальних закладах освіти України і базується на загальних положеннях дидактики.

До державних складових навчально-методичного забезпечення належать: державні стандарти освіти; навчальні плани; навчальні програми з усіх нормативних навчальних та вибіркового дисциплін; програми навчальної, виробничої й інших видів практик; підручники й навчальні посібники з грифом Міністерства освіти і науки.

До складових навчально-методичного забезпечення, які розробляються безпосередньо у ЗВО, належать:

- робочі навчальні плани та програми; навчальні програми з вибіркового дисциплін;
- навчальні посібники без грифа Міністерства освіти і науки;
- інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять;
- контрольні роботи з навчальних дисциплін для перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу;
- методичні матеріали для студентів з питань самостійного опрацювання фахової літератури, написання курсових і дипломних проектів (робіт);
- інші матеріали, які визначає викладач, циклова комісія, вищий навчальний заклад.

Навчально-методичне забезпечення включає предмети, матеріали, текстові та комп’ютерно-інформаційні моделі, які використовуються в процесі навчання, щоб забезпечити сприйняття, розуміння та засвоєння студентами необхідних знань, умінь і навичок [28].

Віддаючи належне значенню педагогічної майстерності викладача, рівню організації навчально-виховного процесу у ЗВО, слід зауважити, що методичне забезпечення навчально-виховного процесу було й залишається одним з головних чинників у забезпеченні якості підготовки майбутніх викладачів з високим рівнем

фахової й соціальної компетенції, сприяє розвитку суспільно значущих особистісних рис і якостей, загальної та професійної культури. Його підготовка є одним із завдань професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи.

Цілком зрозуміло, що для розробки та створення методичного забезпечення викладачеві необхідний певний практичний досвід педагогічної роботи й належне його осмислення; бачення ролі та місця дисципліни, що викладається, в загальній структурі підготовки фахівців; розуміння її змісту і зв'язку з іншими дисциплінами, а також знання й розуміння основних особливостей педагогічної системи та її структури. Викладач, який хотів би здійснювати підготовку навчально-методичної літератури, має спочатку визначитись, чи існує в ній потреба, ознайомитись з наявною літературою, виявити її переваги й недоліки.

Крім того, майбутній педагог професійного навчання повинен також добре знати цілі, сутність, призначення, структуру та характерні особливості основних жанрів навчально-методичної літератури, вимоги до неї, характер і зміст роботи студентів та викладачів з кожним з видів цієї літератури.

Основними жанрами навчально-методичної літератури прийнято вважати підручник, навчальний посібник, текст лекції й конспект лекції, навчально-методичні посібники та методичні вказівки різного характеру і призначення. Так, особливий різновид методичних вказівок являють собою рекомендації з підготовки, виконання та захисту курсових і дипломних робіт і проєктів. Кожен з цих жанрів має своє призначення, характерні змістові та структурні особливості, характеризується своєю процедурою розробки підготовки, затвердження й видання [1].

Відповідно до освітньо-професійної програми розроблені навчальні плани за типовою формою. Навчальні програми і, розроблені на їх основі робочі навчальні програми, відповідають вимогам освітньо-професійної програми.

Робочі навчальні програми всіх видів практики розроблені відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики і освітньо-професійної програми і об'єднані в наскрізну програму практик.

Науково-методична робота забезпечує створення і постійне вдосконалення системи методичних документів, що об'єднуються в навчально-методичний комплекс (НМК).

Навчально-методичний комплекс викладання навчальних дисциплін включає в себе методичні розробки:

- лекцій;
- семінарських та практичних робіт;
- лабораторних робіт;
- опорних конспектів;
- методичних рекомендацій з вивчення окремих дисциплін, розділів, тем [50].

Навчально-методичний комплекс дисципліни (НМКД) – це система дидактичних засобів навчання з конкретної дисципліни, метою якої є повна реалізація освітніх і виховних завдань, сформульованих навчальною програмою дисципліни. НМКД можна також визначити як сукупність нормативних та навчально-методичних матеріалів на паперовій та / або в електронній формах, необхідних і достатніх для ефективного виконання студентами робочої програми навчальної дисципліни, передбаченої навчальним планом підготовки студентів відповідного за певним напрямом підготовки (спеціальністю).

Призначення НМКД полягає у тому, що цей вид навчально-методичного видання призначений забезпечити цілісний навчальний процес з певної дисципліни в єдності цілей навчання, змісту, дидактичного процесу й організаційних форм навчання. НМКД має забезпечити всі основні етапи педагогічного процесу – надання навчальної інформації та її сприйняття, набуття, закріплення й удосконалення знань, умінь і навичок, їх застосування й контролю та основних функцій освітнього процесу – освітньої, виховної та розвиваючої.

Основними функціями НМКД є загальні функції навчальних видань, що визначені в роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників: комунікативна, інформаційна, теорміноорганізуюча (глосарієва), розвиваюча, пізнавальна, виховна, організаційна, систематизуюча [22]. Найважливішими функціями НМКД є, безперечно, організаційна та систематизуюча.

Організуюча функція НМКД полягає в тому, що цей вид навчально-методичного видання формує чітку структуру процесу надання конкретного знання у взаємозв'язку з іншими знаннями, які формують певний освітньо-кваліфікаційний рівень. Систематизуюча функція забезпечує цілісність навчання, систему знань, уявлень і навичок, які має здобути студент у процесі навчання.

Науково-методичне забезпечення навчального процесу включає: державні стандарти освіти, навчальні плани, навчальні програми з усіх нормативних і вибіркових навчальних дисциплін; програми навчальної, виробничої та інших видів практик; підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять; індивідуальні навчально-дослідні завдання; контрольні роботи; текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів, виконання індивідуальних завдань, курсових і дипломних робіт.

Кожний елемент навчально-методичного комплексу дисципліни має містити в собі:

- ✓ дидактичні цілі, які повинні бути магістральною програмою дій для студентів (це мають бути чітко означені орієнтири: що повинен засвоїти студент та якими практичними вміннями оволодіти в процесі вивчення змісту модуля, якими інструментами він має послуговуватися, щоб цього досягти);
- ✓ безпосередньо навчальний матеріал, структурований на навчальні елементи відповідно до його засвоєння;
- ✓ інформацію щодо способів засвоєння навчального матеріалу, методів контролю і самоконтролю, пояснення щодо шкали оцінювання результатів засвоєння матеріалу з певної дисципліни.

Структура навчально-методичного комплексу зумовлена його функціями і цільовим призначенням.

Першим розділом НМКД має стати основна характеристика навчальної дисципліни, що містить інформацію про напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень, курс, семестр, характер дисципліни (нормативна чи вибіркова), кількість кредитів / годин на її вивчення, кількість змістових модулів, аудиторних та позааудиторних годин і форми контролю. У цьому ж розділі доцільно чітко сформулювати мету, завдання та предмет дисципліни відповідно до її змісту і вказати структурно-логічне місце дисципліни в навчальному процесі підготовки фахівців, чітко визначити, що повинен знати і уміти студент після вивчення цієї дисципліни. Цей розділ має стати не просто констатацією основних вимог до дисципліни, а своєрідним мотиватором вивчення навчальної дисципліни. Також у цьому розділі мають бути чітко визначені зв'язки конкретної навчальної дисципліни з іншими дисциплінами та безпосередньо практичною діяльністю майбутнього фахівця.

Другий розділ – робоча програма дисципліни. Важливим нормативним документом, що визначає зміст освіти у вищій школі, є навчальна програма. Навчальна програма – основний науково-теоретичний документ, що визначає місце і значення навчальної дисципліни в реалізації освітньо-професійної підготовки студента, її зміст, обсяг знань, умінь і навичок, якими повинен володіти фахівець, послідовність і організаційні форми вивчення навчальної дисципліни. На основі нормативної навчальної програми розробляється робоча навчальна програма, яка є нормативним документом вищого закладу освіти і розробляється для кожної навчальної дисципліни відповідно до навчального плану.

Обов'язковими компонентами робочої навчальної програми є пояснювальна записка, тематичний план, тематичний виклад змісту навчальної дисципліни. У змісті навчальних програм повинні мати місце наступні аспекти: формулювання призначення навчальної дисципліни в системі підготовки спеціаліста (визначення провідної функції дисципліни); визначення освітньої, виховної і розвивальної мети, які необхідно реалізувати в процесі навчання (з урахуванням призначення навчальної дисципліни і вимог кваліфікаційної характеристики); визначення вимог до знань і вмінь студентів та рівня їх сформованості; визначення складу і структури дисципліни, розділів (модулів) з урахуванням провідної функції

предмета; планування лабораторних і практичних занять із урахуванням їх головної дидактичної мети – формування професійних і практичних навичок; виклад змісту навчального матеріалу з кожної навчальної теми з огляду на принципи дидактики вищої школи; визначення обсягу та змісту самостійної роботи студентів; встановлення міжпредметних зв'язків та усунення дублювання навчального матеріалу на основі інтеграції та координації змісту окремих навчальних предметів (доцільно скористатися структурно-логічною схемою конструювання навчального процесу і навчальним планом та обрати методику реалізації інтеграційних зв'язків); визначення форм і методів контролю за успішністю навчання; список рекомендованої літератури, що містить основну та додаткову літературу; оформлення робочої навчальної програми повинно відповідати дидактичним нормативам.

У робочій навчальній програмі відображаються конкретний зміст навчальної дисципліни, тематичний план, послідовність та організаційно-методичні форми її вивчення, обсяг часу на різні види навчальної роботи за відповідними модулями, засоби і форми поточного і підсумкового контролю, пакет документів для його здійснення, перелік рекомендованої літератури. Слід зазначити, що основними принципами побудови робочої навчальної програми є такі: відповідність змісту освіти сучасним досягненням науки, техніки і культури; відповідність соціальним цілям підготовки фахівців; наступність у вивченні навчальних дисциплін; генералізація навчального матеріалу довоколапровідних ідей і наукових теорій розвантаження програм від другорядного матеріалу; забезпечення взаємозв'язку науки і практики; забезпечення взаємозв'язку між навчальними дисциплінами, тощо.

Третім розділом НМКД є курс лекцій. Курс лекцій – це повний виклад тем навчальної дисципліни, визначених навчальною програмою. Лекція – це чіткий, системний виклад окремої наукової проблеми або теми. Мета лекції полягає в допомозі студентам оволодіти методами самостійної роботи з підручниками, посібниками, першоджерелами. Лекція – один із найважливіших чинників в організації навчальної діяльності студентів. Основний зміст лекції становлять центральні методологічні, теоретичні і практичні проблеми. Розкривають у лекції не всі питання теми, а найважливіші, найсуттєвіші, що вимагають наукового

обґрунтування. Лекція – методологічна й організаційна основа для всіх навчальних занять, зокрема й самостійних (методологічна, тому що вводить студента в науку загалом, надає навчальному курсу концептуальності; організаційна – тому що решта форм навчальних занять так чи інакше ґрунтуються на лекції, найчастіше логічно заплановані після неї, спираються на неї змістовно і тематично. Її основна дидактична мета — формування орієнтовної теоретичної основи для подальшого засвоєння студентами навчального матеріалу [6]. Цей розділ НМКД має містити основні положення лекційного матеріалу або логічні тези лекції. Основна мета цього розділу – організація навчально-пізнавальної діяльності студентів. Курс лекцій у НМКД має подати фактографічну науково-обґрунтовану інформацію, яка дозволить студентові сформувати певне уявлення про конкретну систему знань.

Четвертий розділ НМКД – це «Методичні рекомендації до практичних завдань». Як відомо, практичне заняття – це вид навчального заняття, на якому викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань [1]. Основна дидактична мета практичного заняття – розширення, поглиблення й деталізація наукових знань, отриманих студентами на лекціях та в процесі самостійної роботи і спрямованих на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, прищеплення певних умінь і навичок, розвиток наукового мислення та усного мовлення студентів. Перелік тем і зміст практичних занять визначаються робочою навчальною програмою дисципліни [83].

П'ятий розділ НАКД – це «Методичні рекомендації до семінарських завдань». Враховуючи те, що семінарське заняття – це вид навчального заняття, на якому викладач організує дискусію за попередньо визначеними проблемами, до яких студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів, есе, тощо), цей розділ має містити план семінарських занять, де зазначено тему, обсяг аудиторних годин за кожною темою та перелік питань, які підлягають розгляду; короткий теоретичний коментар до кожної теми, що допомагає студентові ознайомитися з сутністю питань, обговорюваних або досліджуваних на семінарському занятті, з посиланнями на додаткові науково-

методичні матеріали, які дозволяють вивчити їх глибше. Обов'язковим елементом цього розділу НМКД є визначення питань, що виносяться на обговорення та список літератури із зазначенням конкретних сторінок, необхідної для цілеспрямованої роботи студента при підготовці до цього виду занять, а також тексти ситуацій для аналізу, умови завдань тощо, які розглядаються на семінарських практичних заняттях.

Шостий розділ навчально-методичного комплексу – це «Методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни». Традиційно самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом і виконується в позааудиторний час. Зміст самостійної роботи студента визначається робочою програмою навчальної дисципліни, методичними матеріалами, завданнями викладача. Самостійна робота студента забезпечується комплексом навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручник, навчальні та методичні посібники, конспект лекцій викладача, практикум і безпосередньо НМКД. Завдання самостійної роботи можуть передбачати ознайомлення студентів із нормативними документами, архівними матеріалами, літературними джерелами, навчально-методичною літературою, виконанням окремих розрахунків тощо.

Методичні матеріали для самостійної роботи студентів повинні передбачати можливість проведення самоконтролю з боку студента. Для самостійної роботи студенту також рекомендується відповідна наукова та фахова монографічна і періодична література.

Сьомим розділом НМКД мають стати «Методичні рекомендації до індивідуальних занять». Дидактика вищої школи визначає «індивідуальне навчальне заняття» як заняття, що проводиться з окремими студентами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей. Індивідуальні навчальні заняття організовуються за окремим графіком і можуть охоплювати частину або повний обсяг занять з однієї або декількох навчальних дисциплін. Індивідуальні навчально-дослідні завдання передбачають підготовку проектів, есе, звітів, складання порівняльних таблиць, схем тощо [83]. Види індивідуальних навчальних занять, їх обсяг, форми та методи проведення, форми та методи поточного і підсумкового контролю (крім державної атестації)

визначаються робочою програмою навчальної дисципліни. При підготовці цього розділу слід враховувати те, що індивідуально-консультативна робота є видом організації навчальної роботи викладача із студентами, в основі якої лежить особистісно-діяльнісний підхід, виявлення і розвиток індивідуальних особливостей студента. Саме тому індивідуальні завдання студентів з окремих навчальних дисциплін включають виконання рефератів, розрахункових, графічних, курсових, дипломних проектів (робіт) тощо. Традиційно, індивідуальні завдання складаються, як правило, у декількох варіантах і включають загальні вимоги до написання й оформлення, рекомендації щодо виконання, список літератури і довідкові матеріали тощо. Курсові проекти (роботи) вносяться до зазначеного розділу НМКД у тому разі, коли це передбачено навчальним планом. Теми дипломних проектів (робіт) доцільно вносити до НАКД для того, щоб студент міг розпочати науково-дослідну роботу, яка в майбутньому стане темою дипломної роботи, тобто мотивувати студента до науково-дослідної або пізнавальної практики.

Восьмим розділом НМКД має стати «Словник-довідник» з дисципліни – узагальнена терміносистема навчальної дисципліни. Це може бути глосарій дисципліни, термінологічний словник, енциклопедичний словник або довідник з дисципліни. Цей розділ має виконувати терміно-організаційну функцію дисципліни і забезпечити формування у студента тезаурусу майбутнього фаху. Енциклопедичний словник або довідник з дисципліни може бути сформований на основі розкриття основних відомостей про науковців або практиків, які причетні до розробки теоретико-методологічних засад дисципліни або суміжних галузей знання. Цей розділ НМКД забезпечуватиме розвиваючу та пізнавальну функції навчальної дисципліни, стимулюватиме студента до подальшого дослідження об'єкта та предмета навчальної дисципліни.

Дев'ятим розділом НМКД має стати бібліографічний покажчик до дисципліни. Бібліографічний покажчик НМКД – це систематизований відповідно до тем навчальної дисципліни список бібліографічних описів різних видів видань, статей з наукових та фахових видань. Це розділ, який формує інформаційне поле дисципліни, створює її інформаційне середовище. До бібліографічного покажчика мають увійти навчальні, наукові, науково-популярні, виробничо-практичні та

довідкові видання, які розкривають різноманітні аспекти тем навчальної дисципліни. Серед навчальних видань доцільно включати підручники, навчальні посібники як з конкретної дисципліни, якій присвячений НАКД, так і розділи підручників з інших дисциплін, які забезпечують взаємозв'язок між дисциплінами. Включення до бібліографічного покажчика НМКД переліку таких видів наукових видань, як матеріали та тези доповідей наукових конференцій, монографії та автореферати (для дисциплін, які викладаються у системі підготовки магістрів) розкриватиме наукове обґрунтування конкретних тем дисципліни. Доцільно до бібліографічного покажчика включати першоджерела та класичні твори з конкретної дисципліни або напряму знань, які стосуються цієї дисципліни. Саме у бібліографічному покажчику НМКД можна реалізувати і виховну функцію навчально-методичного комплексу через представлення в ньому робіт вітчизняних вчених і практиків, а також роботи викладачів навчального закладу, інституту, кафедри. Бібліографічні описи статей з фахових наукових і практичних періодичних видань сформують у студента коло галузевих інформаційних ресурсів. При наявності НМКД з різних дисциплін однієї спеціальності така система інформаційних ресурсів забезпечить в подальшому звернення вже не студента, а фахівця до цього кола інформаційних ресурсів, що забезпечить безперервність освіти і самоосвіту. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, активізація роботи студентів в локальних і глобальній мережах зобов'язує включення до бібліографічного покажчика НМКД і описів електронних інформаційних ресурсів, які можна використати при підготовці до різних видів занять. Розкриття системи галузевих інформаційних ресурсів через бібліографічний покажчик, до якого обов'язково мають увійти ресурси як традиційні (друковані-паперові) так і електронні ресурси через їх бібліографічні описи, забезпечить гармонійний інформаційний розвиток студента сьогодні і майбутнього фахівця завтра.

НМКД може формуватися як в друкованому, так і в електронному форматах. Кожен із них має свої переваги. Але в сучасних умовах активного розвитку системи дистанційного навчання, безперечно, перевага на боці електронного формату. Саме електронний формат дозволить розширити інформаційно-пошукові можливості НМКД за рахунок гіперпосилань і

можливості доповнення комплексу повнотекстовими форматами через бібліографічний покажчик НМКД.

Таким чином, сучасна система навчальних видань, до якої органічною частиною входять навчально-методичні видання, має орієнтуватися на динамічність і органічний розвиток. НМКД є таким видом навчальних видань, який сформувався в умовах інтелектуалізації навчання, постійного зростання фахової інформації і необхідності отримання консолідованої інформації з конкретної проблематики з урахуванням міждисциплінарних і міжгалузевих зв'язків. Об'єднуючи в собі декілька видів навчальних та навчально-методичних видань, НМК дисципліни є якраз консолідацією знання певного напрямку.

1.3. Взаємозв'язок дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво» з суміжними навчальними дисциплінами

Невпинний рух України в освітній та науковий простір Європи, створює інтернаціональні умови у сфері вищої освіти, зумовлює модернізацію вітчизняної освітньої галузі в контексті європейських вимог, що загалом на основі національних надбань світового значення має забезпечувати підготовку майбутніх магістрантів із професійної освіти, здатних здійснювати професійну діяльність на демократичних та гуманістичних засадах, бути конкурентоспроможними на сучасному світовому ринку праці та послуг [62].

Як навчальна дисципліна, «Світове сільськогосподарське виробництво» входить до циклу професійної підготовки (вибіркова частина), яка вивчається з метою формування у майбутніх фахівців із вищою освітою необхідного в їхній подальшій професійній діяльності рівня знань про основні тенденції розвитку світового сільського господарства та закономірності розміщення продуктивних сил, дії економічних законів в аграрній сфері, природний і господарсько-економічний розвиток регіонів і країн сучасного світу як сукупності взаємодіючих інститутів, що зазнають впливу ендогенних і екзогенних факторів.

Навчальна дисципліна «Світове сільськогосподарське виробництво» тісно пов'язана з багатьма різноманітними дисциплінами. Сучасне світове сільське господарство використовує найновіші відкриття у галузях хімії, техніки,

електроніки, економіки та математики. Важливе місце у вивченні світового с/г виробництва займають такі навчальні дисципліни:

- основи агрономії;
- трактори та автомобілі;
- сільськогосподарські та меліоративні машини;
- стандартизація та управління якістю продукції в сільському господарстві;
- експлуатація машино-тракторного парку;
- економіка сільського господарства та маркетинг;
- машини та машиновикористання на переробних підприємствах;
- основи фермерського господарства;
- електропривод і використання електроенергії з основами автоматизації;
- охорона праці;
- ергономіка та ін.;

Агрономія в наш час стала складною комплексною наукою. В її склад входить: землеробство (вивчає різні способи впливу на ґрунт і сільськогосподарські рослини для отримання високих і сталих врожаїв), рослинництво (наука про вирощування культурних рослин), ґрунтознавство (наука про походження і розвиток ґрунтів), агрохімія (вивчає питання пов'язані з живленням рослин і застосуванням добрив), селекція і насінництво (наука про виведення нових і покращення існуючих сортів рослин) та інші [64].

Дисципліна трактори та автомобілі передбачає вивчення конструктивних особливостей тракторів і автомобілів, їх сільськогосподарського призначення та основні положення теорії трактора і автомобіля.

Навчальна дисципліна «Сільськогосподарські та меліоративні машини» формує у студентів глибоке розуміння питань з будови, теорії робочих процесів і технологічної налагодки сільськогосподарських та меліоративних машин, що необхідні для їх високоефективного використання в агропромисловому виробництві, проведенні досліджень, спрямованих на вдосконалення існуючих і створення нових машин.

Кінцевим результатом сільськогосподарського виробництва є с/г продукція, якість якої має відповідати певним вимогам, ГОСТ. Саме це і розглядає дисципліна «Стандартизація та управління якістю продукції в сільському господарстві».

Зв'язок з економікою полягає в ринкових відносинах як між фермерськими підприємствами що продають власну продукцію покупцям, так і в світових масштабах, країни експортери продають надлишок продукції іншим країнам.

Також дисципліна «Світове сільськогосподарське виробництво» пов'язана з математикою, так як за допомогою математичних розрахунків та формул визначають склад машино-тракторного парку на кожне с/г підприємство.

Важливе місце в сільському господарстві посідає ергономіка, особливо враховуючи активне використання автоматизованої техніки, сучасного обладнання, робототехніки, що значно полегшує роботу працівників, частково або повністю замінює роботу людини на підприємстві.

Ергономіка вивчає проблеми оптимального розподілу й узгодження функцій між людиною і машиною, формує оптимальні вимоги до засобів та умов діяльності, розробляє методи їх урахування при створенні й експлуатації с/г техніки, що управляється та обслуговується людиною. Рациональне поєднання можливостей людини і характеристик машини та відповідний розподіл функцій усередині системи істотно підвищують її ефективність і зумовлюють оптимальне використання людиною технічних засобів згідно з їх призначенням.

Охорона праці – всеохоплююча наука, вона призначена попередити про можливу небезпеку на виробництві, передбачити небезпечні ситуації, запобігти травматизму, та надати травмованим робітникам першу медичну допомогу.

1.4. Шляхи підвищення ефективності засвоєння майбутніми магістрантами навчального матеріалу при вивченні курсу «Світове сільськогосподарське виробництво»

В умовах модернізації вищої освіти особливого значення набуває проблема підготовки майбутніх фахівців, конкурентоздатних на ринку праці, компетентних, які вільно володіють своєю професією. Нова освітня парадигма за пріоритет професійної освіти розглядає орієнтацію на інтереси особи, на становлення її

ерудиції, розвитку самостійності у здобутті знань, тобто на компетентнісний підхід до освіти. Проте, компетентнісний підхід в освіті сприяє цілеспрямованому формуванню професійних компетенцій у майбутніх фахівців[73].

Одним із основних показників професійної компетентності майбутнього фахівця є сформованість професійного мислення, що представляє його інтелектуальну здатність до розв'язання фахових проблем і зміст якої безпосередньо пов'язаний з розв'язанням професійних завдань на виробництві. Таким чином, формування професійної компетенції у студентів, є ефективним засобом та дидактичним інструментом формування сучасного фахівця європейського типу.

Із сучасними освітніми технологіями сьогодні пов'язують реальні можливості побудови відкритої системи освіти, зміну способів одержання нових знань, підсилення особистісної орієнтації навчального процесу. Сучасні педагогічні технології мають формувати множинність суб'єктних картин світу, забезпечувати особистісний розвиток.

Реформування національної системи освіти України, сучасні тенденції світової інтеграції зводять проблему розвитку особистості в ранг пріоритетних завдань. Тому велике значення набуває впровадження інтерактивних методів навчання і виховання, яке є ефективнішим засобом в опануванні сучасних технологій, підвищенні ефективності навчання і якості знань, формуванні життєвої і професійної компетентності сучасної молоді.

Однією з інтерактивних методик, що набула популярності у Великобританії, США, Німеччини, Данії та інших країнах стала Case study (кейс-метод, метод аналізу ситуацій), розроблена англійськими науковцями М. Шевером, Ф. Едейем та К. Єйтс. Саме їй у світової практиці відводиться важливе місце для вирішення сучасних проблем у навчанні. Вперше кейс-метод був застосований у 1910 р. при викладі управлінських дисциплін у Гарвардській бізнес-школі, який добре відомий інноваціями, а в Україні даний метод став поширюватись тільки у другій половині 90-х років XX ст., як пізнавальна акселерація у процесі вивчення природничих наук [90].

Цей метод ґрунтується на принципах, що фактично змушують переглянути ролі викладача і студента. Зобов'язання викладача під час застосування кейс-

методу полягає в тому, щоб створити в навчальній аудиторії такі умови, котрі дозволили б розвинути у студентів уміння критично мислити, аналізувати, спонукати їх до того, щоб у процесі дискусії поділитися власними думками, ідеями, знаннями та досвідом. При цьому студенти мають усвідомлювати, що викладач знаходиться в аудиторії для того, щоб допомогти їм, і вони мають скористатися цим повною мірою. Проте основна відповідальність за те, чому вони навчилися, лежить на них.

Завданням кейс-методу є не просто передавання знань, а навчання студентів здатності справлятися з унікальними та нестандартними ситуаціями, котрі, як правило, виникають або можуть виникнути у реальному житті і потребують системного рішення. Адже робочою навчальною програмою підготовки магістрів з предмету «Світове сільськогосподарське виробництво» визначається попереднє засвоєння таких дисциплін як «Основи агрономії», «Трактори та автомобілі», «Сільськогосподарські машини», «Стандартизація та управління якістю сільськогосподарської продукції», «Експлуатація машино-тракторного парку», «Економіка сільського господарства та маркетинг» та ін. Вивчення цих дисциплін надасть можливість вирішення випускниками ЗВО стандартних та нестандартних ситуацій з якими вони зустрінуться в подальшому житті.

Даючи студентам завдання у формі кейсів, ми відкриваємо їм значно більшу можливість поділитись своїми знаннями, досвідом і уявленнями, тобто навчитись не тільки у викладача, а й один в одного. Такий метод підвищує впевненість студентів у собі, у своїх здібностях. Студенти активно вчать слухати інших і точніше висловлювати свої думки. Тому завданням вищої школи на сучасному етапі є надання майбутньому фахівцеві не тільки всіх необхідних знань, практичних навичок у предметній сфері, але й розвиток його здібностей як фахівця, духовних потреб і моральних принципів, допомога йому вдосконалити форми як професійного, так і особистісного самоствердження в суспільстві.

На активізацію освітнього процесу спрямовані інтерактивні методи роботи, які активізують діяльність студентів, розвиваючи їх творче мислення, вміння спілкуватися, розмірковувати і приймати рішення.

Термін «інтерактивний» прийшов до нас з англійської і має значення «взаємодіючий». Існують різні підходи до визначення інтерактивного навчання.

Зосередимося на тому, що інтерактивне навчання – це перш за все діалогове навчання, активна цілеспрямована взаємодія викладача і студента. Якщо говорити про сутність інтерактивного навчання, то необхідно підкреслити, що навчальний процес відбуватиметься за умови постійної, активної взаємодії всіх, хто вчиться. Це співнавчання, взаємонавчання, де студент і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами процесу, а тому добре розуміють, що вони роблять, мають спільну рефлексію щодо їхніх знань, умінь, досягнень тощо.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання ситуацій, використання рольових (ділових) ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Інтерактивне навчання формує у студентів компетентність, розширює їх пізнавальні можливості у здобутті, аналізі та застосуванні інформації, а також є базою формування умінь і навичок у майбутній професійній діяльності. У такій співпраці забезпечуються можливості взаємин студентів та викладачів на рівні партнерства, співдружності, співробітництва. Студенти навчаються ухвалювати важливі рішення, мають можливість спілкуватися та розвивати професійні вміння і навички. У них з'являється глибока внутрішня мотивація. Викладач має можливість виявити свої здібності, виступає як організатор, консультант тощо.

Інтерактивне навчання ґрунтується на взаємодії студентів у середовищі, що створюється на занятті й існує як реальність, у якій вони знаходять для себе частину досвіду, який необхідно засвоїти. При цьому досвід того, хто навчається, є центральним джерелом навчального пізнання. У такому навчанні студент є повноправним учасником процесу і його досвід не менш важливий, ніж досвід викладача, який не дає готових знань, а спонукає до самостійного пошуку.

Які сильні сторони інтерактивних методів навчання? Перш за все – підвищення ефективності процесу засвоєння інформації. За даними американських вчених, під час лекції студент засвоює лише 5% матеріалу, читання – 10%, роботи з відео / аудіо матеріалами – 20%, демонстрації – 30%, у ході дискусії – 50%, під час практики – 75%, а коли студент навчає інших чи відразу застосовує знання – 90%. [25]

Як бачимо, відносно пасивні методи навчання (коли студент лише засвоює та відтворює інформацію) мають у 5-10 разів нижчу ефективність, ніж

інтерактивні. Під час інтерактивного навчання студент відчуває себе активним учасником набуття знань. Це обумовлює внутрішню мотивацію навчання, що сприяє його ефективності. Завдяки ефекту новизни та оригінальності інтерактивних методів при правильній їх організації зростає зацікавленість процесом навчання.

Сутність інноваційних технологій навчання полягає в органічному сполученні вивчення власних ускладнень із навчанням новим засобам і способам такого вивчення, що насамперед виражається в діях, спрямованих на подолання цих ускладнень [73].

Науково-технічний прогрес безперервно підвищує вимоги до випускників ЗВО. В сучасному світі управління інноваційними процесами і, в першу чергу, інноваційними технікою та технологіями є найважливішою проблемою, для вирішення якої потрібні ініціативні люди і самостійні фахівці, здатні постійно вдосконалювати свою особистість і діяльність. Саме вони можуть адекватно виконувати свої функції, відрізняючись високою сприйнятливістю, соціально-професійною допитливістю, готовністю до швидкого оновлення знань, розширення арсеналу навичок і умінь, вирішуючи проблеми своєї професійної та особистісної самореалізації.

Отже в умовах конкуренції на ринку праці важливо, щоб майбутній фахівець міг подолати з меншими зусиллями будь-які виникаючі труднощі. На основі аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури можна констатувати, що одним з пріоритетів навчання майбутніх магістрів із професійної освіти залишається на сьогодні тісний зв'язок їх теоретичної та практичної підготовки. Формування професійних умінь повинно бути цілеспрямованим, чітко організованим і системним. Адже якість підготовки майбутнього фахівця напряму залежить від обґрунтованості основних складових навчального процесу, тобто від цілей навчання, його змісту, методів, організаційних форм і засобів навчання.

Динамічний розвиток країни визначається рівнем професійної підготовки майбутніх фахівців. Українська освіта спрямована на надання студенту кваліфікованого рівня знань. Для корисності отримуваної інформації, студент повинен бути зацікавлений важливістю вибору відповідного напрямку. Для

зменшення навантаження та збільшення якісних показників, доцільно використовувати новітні засоби та технології.

Світ базується на інформації, а інформаційний простір – доволі велика і потужна база. Для досягнення успіху, недостатньо володіти певним обсягом знань, необхідно вміти аналізувати, порівнювати, застосовувати здібності для розв'язку проблем. Врахувавши, постійно зростаючу кількість наукових відкриттів, можна з упевненістю сказати, що людина не здатна усвідомити всю, доступну на сьогодні, інформацію. У зв'язку з цим варто підвищувати не тільки рівень знань студентів ЗВО України, а також їх здатність самостійного знаходження інформації, для формування бажання якісного засвоєння знань.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

2.1. Критерії формування методичної компетентності майбутніх магістрів із професійної освіти в процесі професійної підготовки

Важливою морально-психологічною рисою доцільності контролю знань студентів завжди була єдність вимог: один і той же рівень знань повинен оцінюватись різними викладачами однаково. Основою єдності вимог є певна система загальних критеріїв оцінки засвоєння навчального матеріалу.

Перший критерій вимагає, щоб викладач чи екзаменатор *визначив глибину розуміння студентом одержаних знань, їх повноту*. Відомо, що глибина розуміння навчального матеріалу відбувається не в детальному переказі тексту підручника чи конспекту, а в правильності аргументації основних положень, у розкритті самого істотного й визначального, у зверненнях до першоджерел, рекомендованих для читання. Досвідчений педагог досить легко визначає цю якість знань, одразу помічає рівень міркувань студента. На скору руку добути знання, як-небудь прослухані лекції й «переглянутий» підручник ніколи не забезпечують глибини знань. Це легко виявляється на екзаменах чи заліках, а також під час спілкування зі студентами на практичних та семінарських заняттях.

Другий критерій тісно пов'язаний з першим. *Важливо не лише визначити глибину розуміння, але й з'ясувати рівень самостійності мислення студента*. Навіть педагог-початківець може відрізнити знання, здобуті лише старанням, але сприйняті і засвоєні „на віру”, від знань глибоко осмислених, коли студент пропонує свій розв'язок, підхід, нове доведення, вдале порівняння. Вдумливий студент пропонує свої шляхи розв'язання психолого–педагогічних проблем й завдань, у деяких випадках висловлює свої сумніви тощо.

Третій критерій пов'язаний з двома попередніми. *Знання науки й життя невіддільні від світогляду й переконань фахівця*. Світогляд студента опрацьовується, поглиблюється й оновлюється на протязі усього терміну навчання головним чином за рахунок свідомого вивчення наук. У цьому криється єдність навчання й виховання студентів. Звичайно, знання це ще не переконання й світогляд неможливо виміряти з математичною точністю. Іноді студент може

продекламувати на екзамені певні світоглядні положення, котрих сам не поділяє. Досвід показує, що коли викладач у процесі навчання та позааудиторної роботи добре вивчив студентів, користується їх довірою, то можна впевнено сказати, що він легко може скласти уявлення про глибину їх переконань. У першу чергу таку можливість дають семінарські, практичні, лабораторні заняття, колоквиуми, консультації, педагогічна і технологічна практики, де студент змушений від слів переходити до справ, конкретних педагогічних дій, які повною мірою характеризують переконання й світогляд студента.

Четвертим критерієм обліку знань, здобутих студентами педагогічного вузу є їх *ставлення до педагогічної та технологічної практики*. Знання повноцінні, якщо вони відбивають реальні педагогічні явища, процеси, націлені на їх покращення. Чітка педагогічна націленість знань та умінь студентів має стати основною рисою вітчизняних педагогічних ЗВО. Зв'язок з життям безперечно мусить направляти думки студента на виконання завдань суспільства, на розв'язання теоретичних й практичних задач педагогічної науки.

П'ятий критерій логічно випливає із четвертого. *Потрібно враховувати ступінь розвитку умінь та навичок студента*. Педагогічна наука містить певне коло теоретичних знань, якими мусить оволодіти студент, опрацьовуючи комплекс умінь та навичок. Іноді уміння й навички служать основним об'єктом обліку (наприклад, на практикумах), рівень розумових умінь та навичок перевіряється також під час обліку теоретичних знань (екзамени, колоквиуми тощо).

Шостий загальний критерій — *комунікативна культура студента*. Педагогічний зміст цієї вимоги полягає в тому, що якість знань й форма їх вираження - нерозривні. Лише граматично правильне мовлення, конкретна розмова, усне чи письмове і так само - сприйняття (слухання або читання) може забезпечити необхідній високий рівень підготовки вчителя.

З мовленням пов'язані такі дидактичні питання як об'єм, завдання і час на його виконання, використання студентом символіки й тексту під час відповіді, численність форм запитання й відповідей. Взагалі, як оцінювати відповідь студента-педагога, який знаючи фактичний матеріал, не помічає грубих граматичних помилок. У сучасному вищому навчальному закладі проблеми

загальної культури стали основною вимогою до підготовки й атестації кадрів. Це в першу чергу стосується молодих учителів. Навички педагогічної культури студент одержує на протязі навчання в педагогічному ЗВО. Культура навчального процесу, особливо у лабораторіях, відбивається у постановці практикумів й проведенні демонстрацій, дослідів, використанні наочних приладів.

Наступною важливою проблемою контролю й обліку знань студентів є визначення *індивідуальних критеріїв оцінок*. У яких випадках відповідь студента заслуговує на найвищу оцінку і коли – «незадовільно» - це нелегке питання. Особливо важке воно для молодого викладача ЗВО, а також для опрацювання оціночних навичок майбутніх педагогів. Індивідуальний досвід з цього питання надзвичайно різноманітний. Тому бувають випадки, коли навіть досвідчені екзаменатори не можуть знайти єдиного підходу до оцінки студента або учня.

Можна стверджувати, що єдиний індивідуальний критерій (критерій оцінки знань та умінь студента) неможливий. Кожний вчений і педагог - неповторна індивідуальність, - має свій характер, тому у будь-кого з них може бути свій індивідуальний критерій оцінок. Експериментальне вивчення цієї проблеми виявило таку закономірність: чим старші за віком педагоги, вище їх вчене звання й солідніший авторитет, тим яскравіше проявляється їх індивідуальність при оцінці знань студентів. Помічено, що представники «середньої ланки» викладачів (старші викладачі й доценти) більш пунктуально виконують вказівки, що регулюють екзамени, і менш схильні до їх зміни.

Таблиця 2.1.

Критерії оцінювання якості освіти за шкалою ECTS

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка ECTS	Рівні навчальних досягнень студентів
90-100	A	Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями
100		
99		
98		
97		

96		
95		
94		
93		
92		
91		
90		
82-89	B	Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження
89		
88		
87		
86		
85		
84		
83		
82		
74-81	C	Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками
81		
80		
79		
78		
77		
76		
75		
74		
64-73	D	Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками
73		
72		
71		
70		
69		
68		
67		
66		
65		
64		
60-63	E	Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижчим за середній
63		
62		
61		
60		
35-59	FX	Низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни
1-34	F	Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для

		повторного вивчення дисципліни
--	--	--------------------------------

По мірі розвитку науки, удосконалення суспільних відносин критерії оцінки знань й підготовленості фахівця будуть ускладнюватись, а загальні вимоги - зростати.

Необхідно мати на увазі, що одержані студентом бали не завжди відповідають його успіхам, як фахівця, після закінчення ЗВО. Правда, такі розходження не є типовими. Усе залежить від того, який рівень знань крився за оцінками.

З метою встановлення єдиного рівня якості оцінки знань, порядку оформлення заліково-екзаменаційних відомостей, індивідуальних планів студентів введені загально прийняті у вищому навчальному закладі критерії оцінювання якості освіти за шкалою ECTS та національною (табл. 2.1.).

90-100 балів (оцінка за ECTS - A) - оцінюється такий рівень відповідей з курсу «Світове сільськогосподарське виробництво», при якому студент демонструє глибокі, міцні знання, точно і повно дає відповіді на всі питання, виявляє свідомий творчий підхід, знання спеціальної літератури, студент вільно володіє програмним матеріалом курсу в повному обсязі. Вміє логічно і грамотно викладати матеріал з використанням спеціальної термінології, наведенням конкретних прикладів. При відповіді повинно бути показана обізнаність із основними теоретично-методичними аспектами науки, розуміння сутності і напрямів застосування знань. Студент повинен уміти вирішувати завдання пов'язані з практичними роботами курсу.

- **теоретична частина** – студент систематично дає повні, конкретні, логічні відповіді як усні так і письмові; використовує додаткову, самостійно вибрану інформацію з даної теми, не обмежується матеріалом конспекту чи навчально-методичного комплексу.

- **практична частина** – 100-відсоткова присутність на лабораторно-практичних заняттях (крім підтверджених поважних причин) та повне якісне виконання всіх завдань відповідно до методичних вказівок; набуття та високий прояв професійних навичок у виконанні лабораторно-практичних завдань; самостійне проведення підготовчого етапу до роботи над завданнями, пошук матеріалу для виконання аналітичних та ситуаційних завдань, складання

індивідуального алгоритму прийняття рішення завдань та ситуацій; захист лабораторно-практичних занять обов'язковий.

- **самостійна робота** - своєчасне, повне і якісне виконання завдань, контрольної роботи, використовуючи різні джерела інформації; позитивне виконання тестів на 86-100 %.

- **індивідуальні завдання** - своєчасна, повна і якісна підготовка та виконання завдань, розрахункових робіт, рефератів, наочних посібників; прояв власної ініціативи у підготовці та виконанні індивідуальних завдань.

- **інші критерії оцінки знань** - відповідальність, рівень інтелекту, творчий напрям роботи, креативне мислення, уміння висловити власну думку і знання, уміння переосмислювати масиви інформації, здатність до оптимальної поведінки в різних ситуаціях тощо.

74-89 балів (оцінка за ECTS – В - вище середнього рівня з кількома помилками – 82-89 балів; **С** - в загальному правильна робота з певною кількістю помилок - 74-81 балів) - оцінюється такий рівень відповідей з навчальної дисципліни, при якому студент демонструє достатньо повні знання, обґрунтовано, але з деякими неточностями дає відповіді на питання, виявляє самостійність мислення, загальну грамотність. Допускає окремі похибки і неточності, які не впливають на загальний характер та достовірність відповіді. Програмний матеріал знає добре, відповідь логічна і послідовна. Може використовувати додаткову інформацію з даної теми, а також не обмежуватися матеріалом конспекту чи навчально-методичного комплексу.

- **практична частина** – 80-100% присутність та відпрацювання пропущених лабораторно-практичних занять. Повне якісне виконання всіх завдань відповідно до методичних вказівок. Набуття та добрий прояв професійних навичок у виконанні практичних завдань. Можливе самостійне проведення підготовчого етапу до роботи над завданнями, пошук матеріалу для виконання аналітичних та ситуаційних завдань; захист лабораторно-практичних занять обов'язковий.

- **самостійна робота** - своєчасне, повне і якісне виконання завдань, контрольної роботи, можливе використання додаткових джерел інформації. Позитивне виконання тестів на 71 - 85 %.

- *індивідуальні завдання* - своєчасна, повна і якісна підготовка та виконання описових завдань, розрахункових робіт, рефератів, наочних посібників тощо. Можливий прояв власної ініціативи у підготовці та виконанні індивідуальних завдань.

- *інші критерії оцінки знань* - відповідальність, рівень інтелекту, можливий прояв творчого напряму роботи, уміння висловити власну думку і знання тощо.

60-73 балів (оцінка за ECTS – D - непогано, але із значною кількістю недоліків – 64-73 балів; E - виконання задовольняє мінімальні критерії – 60 – 63 балів) - оцінюється такий рівень відповідей з навчального предмету, при якому студент демонструє розуміння основного навчального матеріалу, але дає неповні відповіді на питання, виявляє частково усвідомлений рівень знань. Студент відповідає не повністю при розкритті програмного матеріалу, не зовсім точно трактує поняття і терміни, не може навести приклади. Недосконало орієнтується в теоретичних і практичних питаннях. В цілому студент володіє мінімальними знаннями, які дозволяють у майбутньому виконувати свої фахові функції. Лабораторні роботи захищені своєчасно. Самостійно працює мало. Знання систематизовані не повністю.

- *теоретична частина* – студент дає достатні відповіді як усні так і письмові. Обмежується матеріалом конспекту.

- *практична частина* – 80-100-відсоткове відпрацювання пропущених лабораторно-практичних занять . Набуття та достатній прояв професійних навичок у виконанні лабораторно-практичних завдань; захист лабораторно-практичних занять не обов'язковий.

- *семінарські заняття* - присутність майже на всіх семінарах, підготовка рефератів з пропущених тем; участь у запропонованих викладачем виступах.

- *самостійна робота* – своєчасне виконання завдань, контрольної роботи. Позитивне виконання тестів на 60 - 70 %.

- *індивідуальні завдання* - своєчасна підготовка та виконання описових завдань, розрахункових робіт, рефератів, наочних посібників.

- *інші критерії оцінки знань* - прояв бажання отримати знання з дисципліни.

1-59 балів (оцінка за ECTS FX - потрібно працювати перед тим, як отримати позитивну оцінку 35 – 59 балів; F - необхідна серйозна подальша робота 0-34 балів) - оцінюється такий рівень відповідей з курсу «Світове сільськогосподарське виробництво», при якому студент демонструє відсутність знань програмного матеріалу, дає невірні відповіді на питання, або зовсім не дає відповіді. Не володіє спеціальною термінологією, не розуміє теоретичних і практичних питань. Допускає грубі помилки, при відповіді. Визначення основних характеристик і параметрів при застосуванні методів дослідження здійснюється невірно, наявне нерозуміння сутності явищ. Студент неспроможний викласти та застосувати відповідь.

2.2 Методика та експериментальна перевірка її ефективності під час формування методичної компетентності майбутніх магістрів із професійної освіти в процесі професійної підготовки.

З метою перевірки ефективності впровадження розробленого навчально-методичного забезпечення під час викладання курсу «Світове сільськогосподарське виробництво» студентам 62М-Пр(М) групи факультету технологічної та професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка було організовано педагогічний експеримент. Експериментальна робота здійснювалась під час викладання предмету «Світове сільськогосподарське виробництво».

На даному етапі дослідження нами було проведено анкетування (Додаток А) серед студентів Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Всього у ньому брало участь 30 студентів факультету технологічної і професійної освіти.

Метою анкетування було вивчення стану розробленості навчально-методичного забезпечення з навчальної дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво», а також науковому обґрунтуванню, розробці й апробації методичного забезпечення названого курсу у процесі підготовки майбутніх магістрантів із професійної освіти” за кредитно-модульною системою.

Студентам було запропоновано відповісти на анонімні анкети (Додаток А), всі питання яких були закритого типу.

На перше питання нашої анкети «Яке місце, на Вашу думку, займає навчальна дисципліна «Світове сільськогосподарське виробництво» в системі професійної підготовки майбутніх педагогічних фахівців?» відповіді студентів розділились. Частина вважає, що навчальна дисципліна «Світове сільськогосподарське виробництво» в системі підготовки майбутніх педагогічних фахівців займає основне місце. Більшість студентів відповіли «Важливе, але не основне». (рис. 2.1).

Рис.2.1. Місце навчальної дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво» в системі професійної підготовки майбутніх магістрів.

Аналізуючи відповіді студентів на друге запитання «Чи зрозуміла Вам мета вивчення дисципліни «Світове с/г виробництво»?» ми отримали наступні результати. (рис. 2.2)

Рис.2.2. Діаграма відповідей опитуваних на питання «Чи зрозуміла Вам мета вивчення дисципліни «Світове с/г виробництво»?»

Порівнюючи відповіді респондентів на третє питання «Чи зацікавив Вас курс «Світове с/г виробництво?»» (рис.2.3) ми можемо зробити висновок, що всі студенти зацікавлені у вивченні цієї дисципліни. Так, 56.6% зацікавлені дисципліною, 43.3% частково зацікавлені у вивченні курсу. Жоден студент не обрав відповідь «Ні», що свідчить про те, що дисципліна «Світове с/г виробництво» є цікавою, що в наш час, – час комп'ютерних технологій та вільного доступу до великої кількості різноманітної інформації, є особливо важливим.

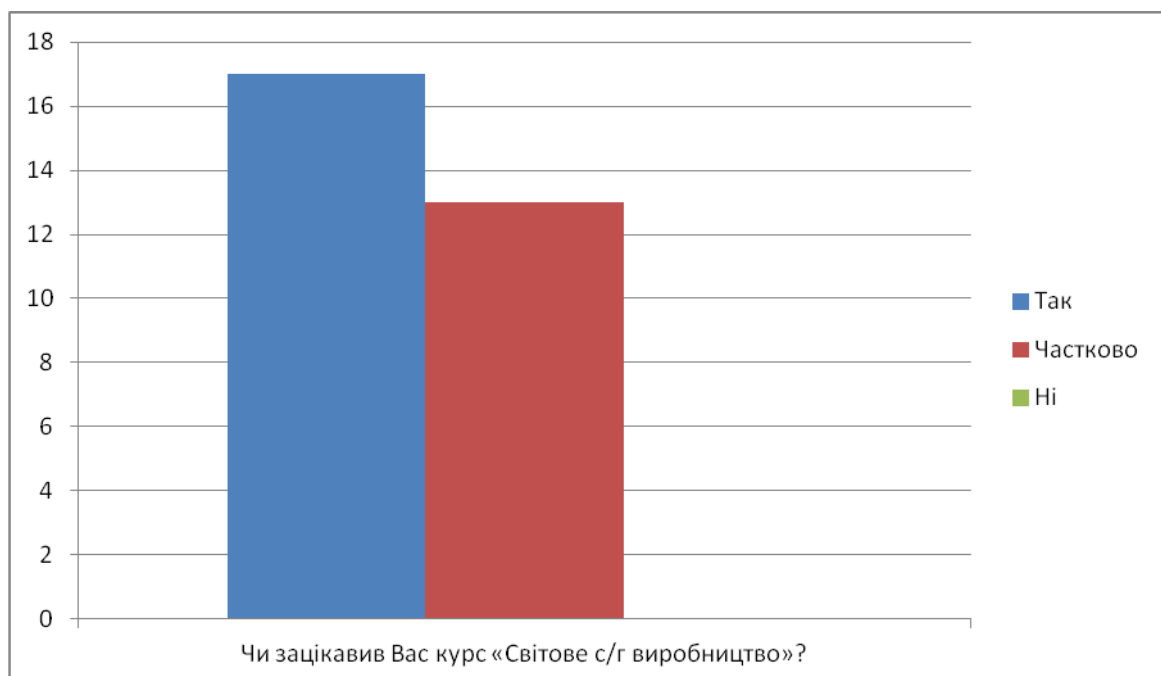

Рис. 2.3. Діаграма відповідей на запитання «Чи зрозуміла Вам мета вивчення дисципліни «Світове с/г виробництво»?»

На запитання «Чи вважаєте Ви що кількість годин відведених на вивчення дисципліни «Світове с/г виробництво» є достатньою?» відповіді студентів розділились. (рис. 2.4) Оскільки 56.6% респондентів вважає що 90 годин достатньо для вивчення навчальної дисципліни, а 43.3% - недостатньо, то про розбіжність у відповідях можна зробити такий висновок. Для денної форми навчання на вивчення навчальної дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво» відведено 90 годин, але з них тільки 14 годин на лекції, 8 годин – на практичні заняття, та 68 – на самостійне опрацювання матеріалу. Тому якщо не враховувати самостійну роботу, то на аудиторні заняття відводиться 22 години. А оскільки одне спарене заняття це 2 години, то $22:2=11$ аудиторних занять (пар), що є недостатнім для опанування такої обширної дисципліни.

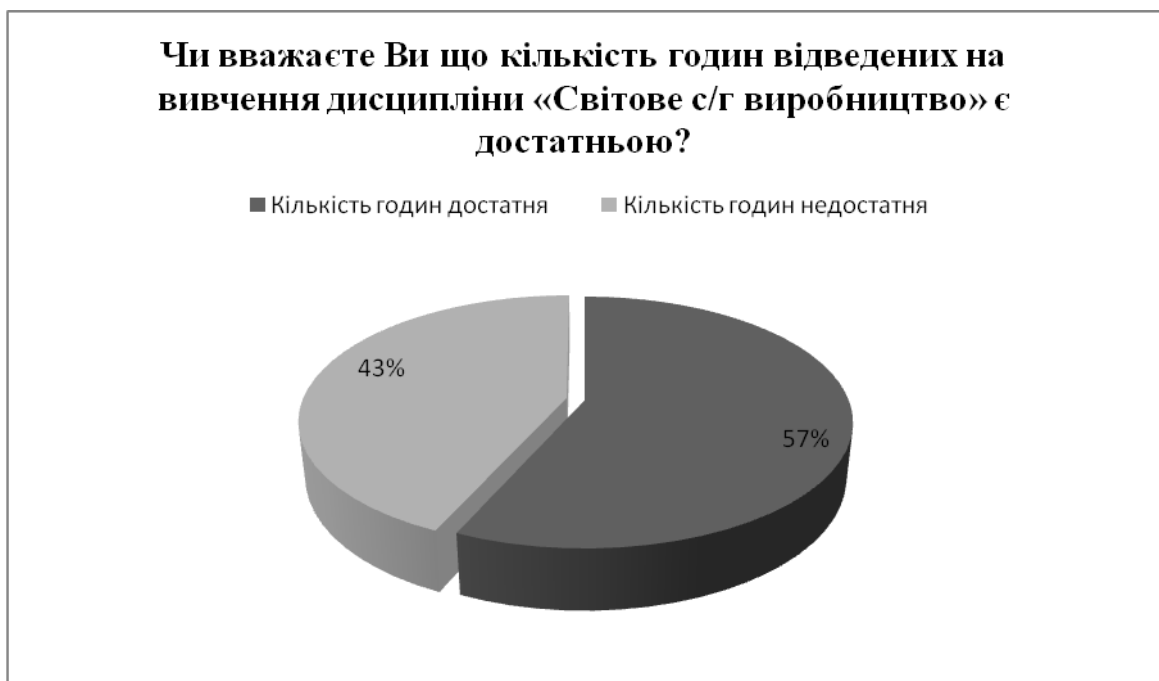

Рис. 2.4. Діаграма відповідей студентів на запитання «Чи вважаєте Ви що кількість годин відведених на вивчення дисципліни «Світове с/г виробництво» є достатньою?»

На п'яте запитання «Яка тема лекційного заняття Вас найбільше зацікавила?» студенти дали такі відповіді: (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Таблиця відповідей студентів на запитання «Яка тема лекційного заняття Вас найбільше зацікавила?»

№ з\п	Тема лекційного заняття	Студенти що обрали цю тему
1.	Предмет, метод і завдання дисципліни «Світове с/г виробництво».	13.3%
2.	Сучасний стан та основні тенденції розвитку світового с/г виробництва.	33.3%
3.	Міжнародна торгівля продовольством і с/г товарами.	20%
4.	Сучасний стан та проблеми розвитку с/г країн західної Європи.	6.6%
5.	Особливості розвитку с/г США та Канади.	23.3%
6.	Економіка і організація галузей світового с/г.	3.3%
7.	Проблема органічного землеробства в сучасному с/г виробництві.	0%

Отже як видно з таблиці, найбільше студентів зацікавили теми: «Сучасний стан та основні тенденції розвитку світового с/г виробництва», і «Особливості розвитку с/г США та Канади». Це свідчить про те що студенти цікавляться новинками с/г техніки, новітніми способами обробітку землі, внесення добрив, та загального розвитку сільського господарства передових країн експортерів с/г продукції.

Найменше зацікавили такі теми лекційних занять: «Проблема органічного землеробства в сучасному с/г виробництві» та «Економіка і організація галузей світового с/г».

На шосте питання «Чи вважаєте Ви за доцільне використовувати закордонні технології у вітчизняному сільськогосподарському виробництві?» студенти відповіли майже однозначно «Так». (рис. 2.5).

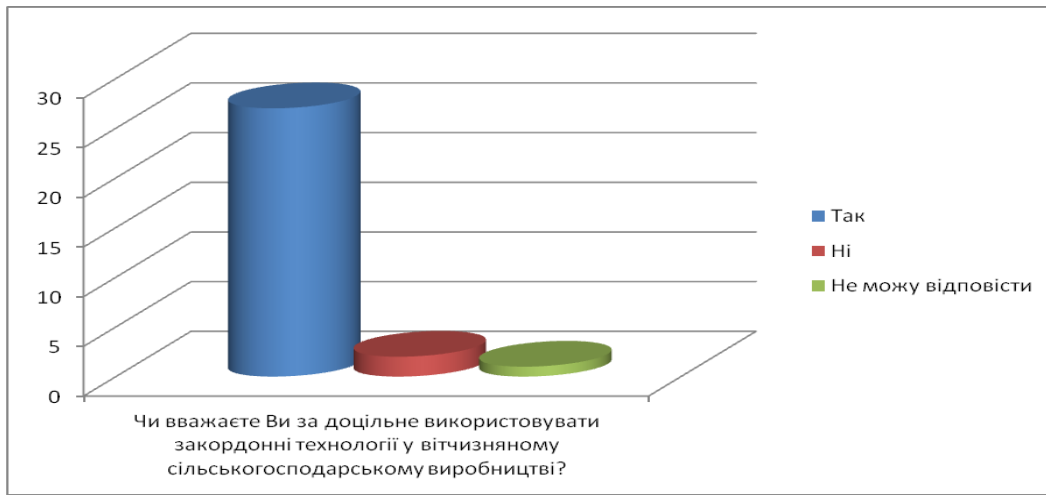

Рис. 2.5. Діаграма відповідей студентів на питання «Чи вважаєте Ви за доцільне використовувати закордонні технології у вітчизняному сільськогосподарському виробництві?»

Така відповідь зумовлена тим, що є країни з малою кількістю і якістю розораних земель, але разом з тим ці країни є одними з основних експортерів сільськогосподарської продукції в світі. А Україна має великі площі розораних земель, родючі чорноземи, сприятливий клімат, і економіку що занепадає з року в рік. Тому і справді варто вивчати закордонні технології ведення сільського господарства і адаптувати їх до умов України.

На запитання «Досвід якої країни світу в розвитку сільського господарства може бути використаний у першу чергу в умовах України?», ми отримали такі відповіді: (рис.2.6).

Рис.2.6. Діаграма відповідей студентів на питання «Досвід якої країни світу в розвитку сільського господарства може бути використаний у першу чергу в умовах України?»

Така відповідь зумовлена тим, що Сполучені Штати Америки (США) - найбільший виробник сільськогосподарської продукції у світі. Зайнятість населення в сільському господарстві в США 0.7%, а в Україні – 17%. Основними зерновими культурами що вирощують в США є кукурудза та ячмінь, а клімат України сприяє вирощуванню цих культур. Тобто досвід США в розвитку сільського господарства справді може бути в першу чергу використаний в умовах України.

Оскільки студенти у більшості випадків обрали «США», то можна сказати що вони вже володіють деякою інформацією про розвиток сільського господарства окремих країн, а отже зацікавлені у вивченні навчальної дисципліни.

Відповіді респондентів на восьме питання «Що потрібно зробити для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни «Світове с/г виробництво?» кардинально розділились. (рис.2.7).

Рис.2.7. Діаграма відповідей респондентів на питання «Що потрібно зробити для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни «Світове с/г виробництво?»».

Хоча кожен із запропонованих варіантів набрав майже однакову кількість голосів, все ж найбільше студентів обрали варіант «Проводити навчальні екскурсії». Як метод навчання дисципліни «Світове с/г виробництво» екскурсії є

не дуже вдалим вибором, тому що навчальний курс передбачає вивчення сільського господарства провідних країн світу, а організувати екскурсію за кордон досить складно. Але, як метод *активізації* навчально-пізнавальної діяльності студентів, екскурсія може виступати. Студенти що вивчають дисципліну і володіють знаннями про сільське господарство розвинених країн, відвідуючи вітчизняні сільськогосподарські підприємства зможуть знайти відмінності, і зробити висновки про те, якими способами можна вдосконалити дане підприємство, що потрібно зробити такого, щоб підприємство змогло отримувати більший прибуток та забезпечувати населення якісною і безпечною с/г продукцією.

Порівнюючи відповіді на дев'яте питання «Чи бажаєте Ви в майбутньому викладати дисципліну «Світове сільськогосподарське виробництво»?» можна зробити висновки про те, що 37% ще не визначились. (рис.2.8).

Рис.2.8. Діаграма відповідей на питання «Чи бажаєте Ви в майбутньому викладати дисципліну «Світове сільськогосподарське виробництво»?».

Оскільки майже половина опитаних студентів бажає в майбутньому викладати дисципліну «Світове сільськогосподарське виробництво», то можна дійти висновку що дисципліна досить цікава, пізнавальна, розширює кругозір та надає можливість віртуально подорожувати різними країнами, та вивчати їхні підходи до ведення сільського господарства.

Відповіді на десяте питання нашої анкети «Чи треба більше уваги приділяти розробці та використанню навчально-методичного забезпечення з дисципліни «Світове с/г виробництво»?» виявились передбаченими. (рис.2.9).

Рис.2.9. Діаграма відповідей студентів на питання «Чи треба більше уваги приділяти розробці та використанню навчально-методичного забезпечення з дисципліни «Світове с/г виробництво»?».

Як видно з діаграми 6% опитаних студентів задоволені наявним навчально-методичним забезпеченням. Ще не готові відповісти на це питання 17% студентів. Проте переважна кількість студентів - 77% бачать гостру потребу в розробці та використанні нового навчально-методичного забезпечення дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво».

В результаті аналізу наявного навчально-методичного забезпечення з дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво» було виявлено, що є дуже мала кількість навчального матеріалу за темою. Основний матеріал за темами лекцій можна знайти у навчальних матеріалах з економіки. Також ми знайшли підручник «Економіка світового сільського господарства», за ред. Галушко В.П. та Берегового В.К., виданий у 2011 році. Проте, в цих працях наведені дані які є застарілими в наш час, адже сільське господарство країн світу активно розвивається, і економічний розвиток країн теж не стоїть на місці. Деякі дані стосовно світового сільськогосподарського виробництва можна почерпнути з підручників з географії за 10 клас, але навчальний матеріал поданий в них дуже коротко.

Оскільки в ГНПУ ім. О. Довженка дисципліна «Світове сільськогосподарське виробництво» ще не викладалась, тому ми терміново приступили до розробки методичного забезпечення курсу, а саме розробки робочої навчальної програми, лекційних та практичних занять, контрольних запитань, тестових завдань для перевірки знань студентів, визначення критеріїв оцінювання навчальних досягнень.

Робоча навчальна програма дисципліни (Додаток Б) «Світове сільськогосподарське виробництво» для студентів галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 015 Професійна освіта, складена на основі освітньо-професійної програми підготовки магістрів. Дисципліна «Світове сільськогосподарське виробництво» належить до циклу професійної підготовки, а саме вибіркової частини.

У пояснювальній записці робочої навчальної програми вказана мета та завдання вивчення навчальної дисципліни.

Основною метою засвоєння студентами навчальної дисципліни було визначено формування у них уявлень про основні тенденції розвитку світового сільського господарства і закономірності розміщення продуктивних сил, дії економічних законів в аграрній сфері, природний і господарсько-економічний розвиток регіонів і країн сучасного світу як сукупності взаємодіючих інститутів, що зазнають впливу ендогенних і екзогенних факторів.

Далі було визначено завдання дисципліни:

- вивчити виробничі відносини і прогресивний зарубіжний досвід роботи іноземних країн у галузі сільського господарства;
- виявити відмінності у рівні розвитку сільського господарства країн з різним рівнем економічного та аграрного розвитку;
- визначити основні напрямки економічної інтеграції, форми міжнародної економічної і науково-технічної співпраці в аграрній сфері;
- використати статистичну інформацію і відповідні методи і методики для аналізу процесів, які відбуваються у даний час в сільському господарстві України.

Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння наступних навчальних предметів: основи агрономії, трактори та автомобілі,

сільськогосподарські машини, стандартизація та управління якістю, експлуатація машино-тракторного парку, економіка сільського господарства та маркетинг і ін.

Навчальна дисципліна є базовою для отримання спеціалізації «Професійна освіта. Технологія виробництва та переробка продуктів сільського господарства»

У результаті засвоєння навчальної дисципліни студент магістратури повинен знати сучасний стан та основні тенденції розвитку світового с.-г. виробництва, основні тенденції в міжнародній торгівлі продовольством, особливості розвитку аграрної сфери США, Канади та країн Євросоюзу, економіку та організацію основних галузей с.-г, проблеми розвитку органічного землеробства в світі та ін..

Робоча навчальна програма включає робочий план дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво». У робочому плані ми зазначили кількість годин яка передбачена на вивчення дисципліни (120 годин) та розподілили їх за видами навчальної роботи, а саме між лекційними, практичними заняттями та самостійною роботою студентів. Для заочної форми навчання студентів на аудиторні заняття передбачено 8 годин, з них 4 год. лекційних занять, і 4 практичних, на самостійну роботу 108 години. Для денної форми навчання – 30 години аудиторних занять, з них 12 год. лекції та 18 год. практичні. На самостійну роботу передбачено 90 годин.

Вид підсумкового контролю – залік.

Зміст лекційного курсу розділений на три змістових модулів.

Змістовий модуль 1. Сучасний стан та основні тенденції розвитку світового сільськогосподарського виробництва включає такі теми лекційних занять:

- Предмет, методи і завдання дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво».
- Сучасний стан та основні тенденції розвитку світового с/г виробництва.

Змістовий модуль 2. Міжнародна торгівля продовольством і с/г товарами включає:

- Міжнародна торгівля продовольством і с/г товарами.
- Сучасний стан та проблеми розвитку с/г країн західної Європи.
- Особливості розвитку с/г США та Канади.

Змістовий модуль 3. Проблема органічного землеробства в сучасному с/г виробництві включає:

- Економіка і організація галузей світового с/г.
- Проблема органічного землеробства в сучасному с/г виробництві.

Також нами було розроблено зміст практичних занять в якому вказані теми та питання для обговорення.

Тема 1. Сучасний стан та основні тенденції розвитку світового сільського господарства.

Питання для обговорення:

1. Предмет курсу. С/г виробництво, аграрний сектор, АПК, агробізнес, система забезпечення населення продовольством в сучасному світі.
2. Завдання науки. Встановлення загальних закономірностей розвитку у світовому масштабі.
3. Спеціалізація окремих країн світу на виробництві продуктів рослинництва і тваринництва.
4. Екологічна ситуація в зонах інтенсивного с/г, її загострення в умовах сьогодення.

Тема 2. Сільське господарство країн західної Європи.

Питання для обговорення:

1. Сільське господарство Франції. Роль галузі в економіці країни. Землеволодіння і землекористування. Технічне оснащення галузі. Трудові ресурси, типи та розміри господарств.
2. Сільське господарство Великобританії. Досвід роботи фермерських господарств у вирішенні продовольчої безпеки у країні.
3. Досвід роботи фермерів Німеччини та Нідерландів.
4. Особливості функціонування аграрної галузі Польщі.

Тема 3. Особливості функціонування аграрної сфери США та Канади в сучасних умовах.

Питання для обговорення:

1. Сільське господарство США та його роль в національній економіці.
2. Особливості розвитку сільського господарства Канади.

Тема 4. Еколого-біологічні проблеми розвитку сільського господарства промислово розвинутих країн.

Питання для обговорення:

1. Суть зеленої революції в рослинництві.
2. Розвиток та значення органічного землеробства в сучасних умовах.

Також нами був визначений зміст самостійної роботи студентів.

До кожної теми лекційного матеріалу та підготовки до практичних занять ми визначили список літератури з посиланнями і рекомендаціями до вивчення тієї чи іншої теми. Наприклад: для вивчення першої теми першого лекційного заняття «Предмет, методи і завдання дисципліни «Світове с/г виробництво»», ми радимо літературу за № 1, 3 та 5 (а), тобто 1, 3, 5 джерело зі списку основної літератури. Список основної та додаткової літератури додається до робочої навчальної програми (Додаток В).

До кожної з тем лекційних занять ми розробили тестові завдання. По 10 запитань та варіанти відповідей на них. Всі запитання закритого типу, тобто студентам потрібно вибрати один із запропонованих варіантів відповідей.

Ще ми розробили перелік контрольних питань що охоплюють зміст робочої програми (44 запитання), та контрольні тестові завдання (Додаток Е) (26 питань) для визначення рівня засвоєння студентами навчальної дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво».

Розроблена нами робоча навчальна програма була розглянута та схвалена вченою радою факультету технологічної і професійної освіти ГНПУ ім. О. Довженка та затверджена першим проректором. На сьогодні вона використовується викладачами при викладанні навчальної дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво».

Під час розробки навчально-методичного забезпечення дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво» ми підготували план-конспект лекції, згідно з програмою, на тему «Сучасний стан та основні тенденції розвитку світового сільськогосподарського виробництва».

В ньому ми визначили триєдину мету, основні поняття теми, дидактичні засоби для проведення заняття та обладнання, також були визначені методи

проведення заняття, розкриті міжпредметні зв'язки та вказана рекомендована література для вивчення цієї теми.

План лекції складається з таких етапів:

- Організаційна частина;
- Перевірка пройденого матеріалу, актуалізація опорних знань;
- Оголошення теми і мети заняття;
- Вивчення нового матеріалу;
- Закріплення нових знань;
- Підведення підсумків;
- Домашнє завдання.

На етапі «Перевірка пройденого матеріалу» ми підібрали ряд питань для студентів які були розкриті під час проведення попередньої лекції.

Під час проведення етапу лекції «Оголошення теми і завдань» ми визначили ряд завдань:

- Розглянути та обговорити сучасний стан сільського господарства різних країн світу (від розвинених до тих що розвиваються);
- Ознайомитись з галузями сільськогосподарського виробництва;
- Розглянути поняття АПК;
- Державна підтримка сільського господарства у різних країнах світу.

У пункті «Вивчення нового матеріалу» подано навчальний матеріал який розкриває суть терміну «Сільське господарство», описана зайнятість населення у с/г багатьох країн світу, площі земель які зайняті у сільському господарстві, основні галузі сільськогосподарського виробництва, поняття АПК, та державна підтримка сільського господарства розвинених країн світу.

При підборі матеріалу для складання плану конспекту ми використовували найновіші на той час статистичні дані (за 2023-2024рр.).

Етап «Закріплення нових знань» ми розробили у формі ділової гри за методом 6-ти капелюхів.

Метод «шести капелюхів» – це один з найефективніших прийомів з організації мислення, розроблений англійським письменником, психологом і фахівцем в області творчого мислення Едвардом де Боно. У своїй книзі «Шість капелюхів мислення» Едвард де Боно описує прийоми, що допомагають

структурувати як колективну, так і особисту розумову діяльність, зробити її більш продуктивною і зрозумілою. Метод «шести капелюхів мислення» дозволяє розвинути гнучкість розуму, креативність, відмінно допомагає подолати творчу кризу і допомагає правильно прийняти рішення. Особливо добре він підходить для оцінки незвичайних та інноваційних ідей, коли важливо врахувати будь-яку думку і розглянути ситуацію під різними площинами. В основі методу Едварда де Бона знаходиться концепція паралельного мислення. Як правило, те чи інше рішення виникає при зіткненні думок, у дискусії і полеміці. При такому підході перевага часто віддається не найкращому з варіантів, а найуспішнішому, з огляду на обґрунтування, в полеміці.

При паралельному мисленні (конструктивному, по суті) різні підходи, думки та ідеї співіснують, а не протиставляються і не стикаються лобами. Використовувати метод «шести капелюхів» можна при будь-якій розумовій роботі, в будь-яких напрямках і на найрізноманітніших рівнях: від дитячого садка до ради директорів.

Червоний капелюх. Червоний колір характеризує вогонь. Червоний капелюх пов'язаний з емоціями, інтуїцією, почуттями і передчуттями. Тут не треба нічого обґрунтовувати. Ваші почуття існують, і червоний капелюх дає можливість їх викласти.

Жовтий капелюх. Жовтий колір наводить на думку про сонце та оптимізм. Під жовтим капелюхом ми намагаємося знайти чесноти і переваги пропозиції, перспективи та можливі виграші, виявити приховані ресурси.

Чорний капелюх. Чорний колір нагадує про мантію судді і означає обережність. Чорний капелюх – це режим критики і оцінки, які вказують на недоліки і ризики, й пояснюють, чому щось може не вийти.

Зелений капелюх. Зелений колір нагадує про рослини, зростання, енергію, життя. Зелений капелюх – це режим творчості, генерації ідей, нестандартних підходів та альтернативних поглядів.

Білий капелюх. Білий колір наводить на думку про папір. У цьому режимі ми зосереджені на тій інформації, якою володіємо або яка необхідна для прийняття рішення: тільки факти і цифри.

Синій капелюх. Використовується на початку обговорень, щоб поставити завдання мислення і вирішити, чого ми хочемо досягти. Це режим спостереження за самим процесом мислення і управління ним (формулювання цілей, підведення підсумків і т.п.).

Ділова гра має назву «Використання закордонних технологій ведення сільського господарства в умовах України».

Проведення цієї ділової гри доцільне в рамках навчального процесу, а саме під час вивчення дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво» та передбачає попереднє вивчення таких дисциплін: основи агрономії, трактори та автомобілі, сільськогосподарські машини, стандартизація та управління якістю, географія, експлуатація машино-тракторного парку, економіка сільського господарства та маркетинг.

Етапи ділової гри:

1. Оголошення теми і мети ділової гри.
2. Постановка проблеми у вигляді життєвої ситуації.
3. Розподіл студентів за ролями (кольорами капелюхів).
4. Обговорення обраних пропозицій.
5. Підведення підсумків.

На нашу думку проведення цієї ділової гри дасть змогу об'єктивно оцінити знання студентів не тільки з даної дисципліни, а й загальний розумовий розвиток та ерудицію студентів, стимулює використання ними міжпредметних зв'язків. Також проведення цієї гри змушує студентів до роздумів про подальші плани після закінчення ЗВО, акцентує увагу студентів, підвищує їх активізацію до навчання, та дає змогу залучити до роботи одночасно всіх студентів навчальної групи.

Підведення підсумків заняття ми розробили з використанням таких методів як бесіда та мікрофон. Викладач задає питання такого типу:

1. Які труднощі виникли у вас під час вивчення даної теми?
2. Що нового ви дізнались на занятті?
3. Чому майбутньому працівнику сфери сільського господарства так важливо знати про перспективи розвитку світового сільського господарства?

Студенти ж за правилами методу «мікрофон» відповідають розкриваючи свої думки стосовно даної теми лекції, розповідають про враження від заняття.

Отже, розроблене нами навчально-методичне забезпечення активно використовується педагогами Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка при викладанні навчальної дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво».

2.3. Розробка методичних рекомендацій з навчальної дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво»

Для підвищення ефективності засвоєння студентами навчального матеріалу при вивченні дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво» на сьогоднішній час викладачам потрібно застосовувати інноваційні педагогічні технології.

Нині в освітній практиці відомі педагогічні технології, які найбільш часто використовуються. Спробуємо класифікувати їх наступним чином:

– структурно-логічні технології: поетапна організація системи навчання, що сприяє логічній послідовності постановки і вирішення дидактичних завдань на основі відбору їх змісту, форм, методів і засобів навчання на кожному етапі процесу з урахуванням поетапної діагностики результатів;

– інтеграційні технології: дидактичні системи, що забезпечують інтеграцію міжпредметних знань і вмінь, різноманітних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів (у т. ч. електронних);

– професійно-ділові ігрові технології: дидактичні системи використання різноманітних «ігор», під час проведення яких формуються уміння вирішувати завдання на основі компромісного вибору (ділові та рольові ігри, імітаційні вправи, індивідуальний тренінг, комп'ютерні програми тощо);

– тренінгові технології: система діяльності для відпрацювання певних алгоритмів вирішення типових практичних завдань за допомогою комп'ютера (психологічні тренінги інтелектуального розвитку, спілкування, вирішення управлінських завдань);

– інформаційно-комп'ютерні технології, що реалізуються в дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі діалогу «людина-машина» за

допомогою різноманітних навчальних програм (тренінгових, контролюючих, інформаційних тощо);

Ми вважаємо що не всі інноваційні технології навчання доцільно використовувати при вивченні навчальної дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво». Найефективнішим буде використання інтеграційних технологій та професійно-ділових ігор.

Одним з основних завдань навчальної дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво» є визначення закордонних с/г технологій які можна адаптувати і використати в умовах України. Розв'язати це завдання неможливо без використання інтеграційних технологій. Дисципліна «Світове сільськогосподарське виробництво» передбачає вивчення технологій розвитку сільського господарства передових країн світу, але для того щоб визначити які саме технології можна використати в умовах України, студентам потрібно застосувати інтеграційні технології. Наприклад в США вирощують цукрову тростину, після переробки якої отримують цукор. Для того щоб студент зміг визначити чи можна вирощувати цукрову тростину в Україні, йому доведеться порівняти клімат обох країн, рельєф, склад ґрунту, визначити машино-тракторний парк для обробки землі, посіву та збору врожаю, перевірити чи є в Україні заводи з переробки цукрової тростини і т.д.

Також для активізації навчального процесу під час викладання дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво» варто використовувати ділові ігри.

Ділова гра – це моделювання реальної діяльності у спеціально створеній проблемній ситуації. Вона є засобом і методом підготовки та пристосування до трудової діяльності і соціальних контактів, методом активного навчання, який сприяє досягненню конкретних завдань, структуруванню системи ділових стосунків учасників. Її конструктивні елементи – проектування реальності, активність учасників, відповідний психологічний клімат, міжособистісне та між групове спілкування, вирішення сформульованих на початку гри проблем.

У контексті професійної діяльності ділову гру ми розуміємо як метод навчання, що забезпечує досягнення навчальної мети через відтворення професійної діяльності фахівців сільськогосподарського профілю в умовах, що

імітують реальні процеси і формують у студентів практичні уміння та професійне мислення.

Для досягнення поставлених навчальних цілей в діловій грі передбачають реалізацію п'яти психолого-педагогічних принципів:

- імітаційного моделювання;
- проблемності змісту імітаційної моделі;
- рольової взаємодії у сумісній діяльності;
- діалогічного спілкування;
- двоплановості ігрової навчальної діяльності [50, с. 10].

Імітаційне моделювання передбачає розробку імітаційної моделі майбутньої діяльності. Моделювання у грі – це створення макетів, які замінюють об'єкти реальної ситуації. Модель гри реалізується за допомогою її правил. Моделювання ситуації реалізується завдяки діям учасників гри.

Проблемність змісту гри передбачає, що у предметний матеріал гри закладають навчальні проблеми, побудовані у вигляді системи ігрових завдань, які містять певний тип протиріч, що неодмінно потребують вирішення в ході гри.

Сумісна діяльність в ході гри базується на імітації фахових функцій через рольову взаємодію. Такий підхід вимагає від розробника вибору і характеристики ролей, визначення їх повноважень, інтересів і засобів діяльності. При цьому виявляються і моделюються найбільш характерні види професійної взаємодії осіб.

Інтерактивність навчання набуває важливого значення, що зумовлено необхідністю практичного вирішення проблеми активності учасників процесу: провідна роль у вирішенні цієї проблеми, окрім дидактичних засобів навчання, належить використанню ефективних форм педагогічного спілкування, які спрямовані на створення комфортної, стимулюючої атмосфери. Діалогічне спілкування в процесі ділової гри є необхідною умовою співпереживання і вирішення проблемної ситуації. У цьому принципі закладено необхідну умову досягнення навчальних цілей. Тільки діалог, дискусія з максимальною участю всіх учасників здатні породити справді творчу роботу. Всебічне колективне обговорення навчального матеріалу дозволяє досягнути осмислення професійно значущих процесів та діяльності.

Двоплановість ігрової навчальної діяльності полягає у наступному. Розрізняють педагогічні цілі ділової гри – такі, що полягають у формуванні професійної компетентності, та ігрові цілі – такі, що роблять навчальний процес ігровим. Тільки при збалансованості педагогічних цілей гра розвиває особистість майбутнього фахівця, тобто власне є діловою грою.

Основа ділової гри – створення імітаційної й ігрової моделей. Отже, імітаційна модель відображає обраний фрагмент реальної дійсності, який можна назвати прототипом чи об'єктом імітації, задаючи предметний контекст професійної діяльності фахівця у навчальному процесі. Ігрова модель є фактично способом опису роботи учасників, що передає соціальний контекст професійної діяльності майбутніх фахівців.

Ділова гра – ефективний метод навчання, однак свою роль вона може відігравати тільки тоді, коли тема гри, проблеми, які в ній вирішуються, тісно пов'язані з цілями і завданнями, що відповідають фахівцям певного профілю [87].

Сутність ділової гри полягає у відтворенні предметного і соціального змісту професійної діяльності. Метою ділової гри є формування уяви майбутніх фахівців про професійну діяльність і її динаміку, а завданнями – підвищення інтересу до майбутньої професії, стимулювання до якісного оволодіння професійними знаннями і вміннями, розвиток професійної і соціальної компетентності тощо. Предметним змістом гри є імітація конкретних умов, а також діяльності й стосунків залучених до цього фахівців. Основний засіб включення партнерів до спільної діяльності й одночасно засобом створення й вирішення ігрових проблемних ситуацій – це двостороннє й багатостороннє спілкування, що забезпечує можливість вироблення індивідуальних і групових рішень, досягнення проміжних й кінцевих результатів гри.

Ділова гра є комплексною, багатофункціональною дією, у межах якої сполучено декілька взаємопов'язаних видів діяльності: аналіз і пошук вирішення проблем, навчання, розвиток, дослідження, консультування, формування колективної взаємодії. Цей метод розкриває особистісний потенціал: кожен учасник може продіагностувати свої можливості поодиноці, а також і в спільній діяльності з іншими учасниками [10, с. 102].

У процесі гри створюються умови для розкриття особистості, адже учасники входять у роль і беруть на себе певні обов'язки. Роль спонукає до імпровізації з максимальним використанням наданих можливостей, знань. Ефективність гри залежить від творчого підходу до своєї ролі, свободи в ігрових діях. Саме ділова гра розкриває потребу особистості в реалізації своїх можливостей. Правила гри відображають характеристики реальних процесів і явищ, що мають місце у прототипах дійсності, що моделюється.

Опираючись на загальну типологію, нині найважливішими ознаками ділових ігор вважають: цільове призначення гри, широту тематичних меж, імітувальні області, ступінь свободи рішень, рівень невизначеності рішень, характер комунікацій між учасниками, ступінь відкритості гри, інструментарій гри, комплексність моделі, що використовується, форму її проведення тощо.

Організація та проведення ділової гри це дуже тривалий і трудомісткий процес. Можна визначити загальні умови організації та проведення ділової гри в процесі підготовки майбутніх фахівців [15, с. 154]:

- кожна ділова гра повинна переслідувати певну мету (вибір мети є суттєвим етапом при підготовці проведення ділової гри і обов'язково має зацікавити учасників);
- тема гри повинна бути вагомюю, представляти значний практичний і навчальний інтерес;
- повинен бути динамічний процес відтворення реальності (під час ділової гри учасники мають ставитись до завдання як до реальної проблеми);
- ділові ігри мають бути систематичними та попередньо плануватись (учасники повинні мати час для ознайомлення з темою гри та підготовки до неї);
- варто враховувати безперервність ділових ігор (під час ділової гри учасників нічого не повинно відволікати);
- необхідно визначити достатню кількість вправ для закріплення того чи іншого вміння, бо зайві вправи призводять до зниження активності, уваги, а отже, і до погіршення якості роботи (під час виконання поставленого завдання учасників в жодному разі не можна перевантажувати);

- не можна перетворювати гру на самоціль (суттєвим є розуміння ходу дій, вчинків гри, вміння їх аналізувати, узагальнювати, робити правильні висновки тощо);

- для досягнення успіху ділової гри потрібна хороша підготовка її учасників, готовність змагатися, гласність, висока керованість [42].

Методика проведення ділових ігор має різнобічний характер, що залежить від специфіки тієї чи іншої дисципліни. Але у будь-якому разі ігри проводяться за певною моделлю, яка складається з таких основних етапів:

– підготовка ділової гри: вибір теми та розробка методичної документації;

– підготовка учасників гри, ознайомлення з правилами та рекомендаціями для гравців;

– проведення гри; аналіз, обговорення та оцінка результатів гри.

У підготовці ділової гри можна визначити наступні операції:

- вибір теми й діагностика вихідної ситуації – темою гри може бути практично будь-який розділ навчального курсу; бажаним є те, щоб ігровий матеріал був орієнтований на формування навичок професійної діяльності;

- діагностика рівня психологічної та навчальної підготовки студентів;

- визначення структури – гри структура визначається з урахуванням цілей, задач, теми, кількості учасників та рівня їх підготовки;

- діагностика ігрових якостей учасників ділової гри – проведення занять в ігровій формі буде ефективнішим, якщо дії викладача звернені не до абстрактного, а до конкретного учасника або групи;

- діагностика об'єктивних обставин – у цьому разі розглядається питання, де, як, коли та за яких умов, з якими предметами буде проходити гра, тобто оцінюючи її зовнішні атрибути (аудиторія, технічні засоби навчання, навчальне заняття за розкладом та ін.);

- виявлення можливих варіантів перебігу гри, вибір оптимального варіанту з урахуванням специфіки задіяного колективу;

- визначення завдань для самостійної роботи з метою поглиблення знань та умінь, отриманих у процесі гри.

Педагогічні цілі проведення ділової гри включають:

– закріплення системи знань у сфері конструювання ділової гри;

- вироблення системних умінь щодо конструювання ділової гри;
- обмін досвідом створення ділових ігор;
- удосконалення навичок ухвалення колективних рішень;
- розвиток комунікативних рішень;
- наявність творчого мислення; виховання індивідуального стилю поведінки у процесі взаємодії з учасниками.

Відзначимо такі особливості впровадження ділової гри в навчальний процес:

- наявність спеціально створених умов навчального середовища, в яких учасники не можуть не діяти, залишатися сторонніми глядачами, досягається використанням відповідних дидактичних матеріалів, методів та засобів навчання;
- активна діяльність студентів, зумовлена бажанням отримати знання та забезпечена мобілізацією резервних здібностей і відповідною мотивацією;
- індивідуальний підхід до кожного учасника навчального процесу, що передбачає зацікавленість викладача розвитком особистісних рис студентів;
- позитивний емоційний фон діяльності, що дає змогу перетворити навчання як важку наполегливу працю в процес, який викликає позитивне сприйняття.

Під час викладання дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво» ми використовували ділову гру з метою в першу чергу активізувати навчальний процес та сприяти розвитку мислення студентів. Аналізуючи проведене заняття, можемо сказати що використання ділової гри дало змогу більше зацікавити студентів у важливості вивчення дисципліни, активізувати навчальний процес, залучити одночасно всіх студентів до обговорення поставлених проблем та завдань гри.

Отже, ділова гра належить до активних методів навчання, що забезпечують активну творчу діяльність студента, створюють умови для підвищеної мотивації та емоційності, розвивають критичне мислення. Ділова гра як засіб навчання відрізняється від пасивних методів, оскільки має можливість продемонструвати в короткі терміни динаміку ситуаційних змін і багатоваріантність розв'язання поставлених задач. Результати, одержані під час ділової гри, можуть бути узагальнені, проаналізовані та співставлені, що значно підвищує рівень підготовки.

Застосування ділових ігор дає змогу максимально наблизити навчальний процес до практичної діяльності, приймати рішення в умовах конфліктних ситуацій, відстоювати свої пропозиції, розвивати в учасників гри колективізм та відчуття команди, отримати результати за обмежений час тощо. Моделюючи або імітуючи умови і динаміку відносин, ділова гра служить засобом інтенсифікації навчального процесу [8].

ВИСНОВКИ

У результаті проведення дослідження по темі магістерської роботи приходимо до наступних висновків:

1. Встановлено, що навчальна дисципліна, «Світове сільськогосподарське виробництво» входить до циклу професійної підготовки (вибіркова частина), яка вивчається з метою формування у майбутніх магістрів необхідного в їхній подальшій професійній діяльності рівня знань про основні тенденції розвитку світового сільського господарства та закономірності розміщення продуктивних сил, дії економічних законів в аграрній сфері, природний і господарсько-економічний розвиток регіонів і країн сучасного світу як сукупності взаємодіючих інститутів, що зазнають впливу ендогенних і екзогенних факторів.

Дисципліна «Світове сільськогосподарське виробництво» вивчається магістрами 2 курсу і входить до вибіркової частини циклу професійної підготовки .

2. Проаналізовано психолого-педагогічні, навчально-методичні джерела, діючі програми, підручники і методична література з досліджуваної проблеми.

Аналіз показав, що на сьогодні майже немає робіт, в яких досліджується питання розробки методичного забезпечення та методики викладання курсу «Світове сільськогосподарське виробництво», є дуже мала кількість навчального матеріалу за темою. Основну інформацію за темами лекцій можна знайти у навчальних матеріалах з економіки. Проте, в цих працях наведені дані які є застарілими в наш час, адже сільське господарство країн світу активно розвивається, і економічний розвиток країн теж не стоїть на місці. Деякі дані стосовно світового сільськогосподарського виробництва можна почерпнути з підручників з географії за 10 клас, але навчальний матеріал поданий в них дуже коротко і стисло.

Підручники та навчальні посібники з дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво» на сьогоднішній день також не відповідають дійсності, тому що вони видані в більшості випадків ще за радянських часів.

3. Аналіз методичного забезпечення навчальної дисципліни показав, що на даний момент для результативного навчання потрібні принципово нові підходи як до викладання навчального курсу, так і до його методичного забезпечення

(розробка нової робочої програми, лекційних та практичних занять, контрольних запитань, тестових завдань, критеріїв оцінювання навчальних досягнень студентів, що вивчають курс «Світове сільськогосподарське виробництво») тощо.

4. Проведений педагогічний експеримент, учасниками якого були 30 студентів факультету технологічної та професійної освіти, показав що:

- в основі ефективного викладання курсу «Світове сільськогосподарське виробництво» лежить вільне володіння майбутніми магістрантами ґрунтовними знаннями навчального матеріалу, суміжних дисциплін та використання міжпредметних зв'язків;

- встановлений сучасний стан та тенденції в розробці методичного забезпечення з курсу «Світове сільськогосподарське виробництво»;

- доведено, що професійне опанування студентами навчальним матеріалом буде більш ефективним, коли для проведення занять запрошувати фахівців с/г профілю, та коли набуті знання будуть перевірятись й удосконалюватись шляхом застосування сучасних інноваційних технологій;

- з'ясовано стан готовності студентів до навчання за новим методичним забезпеченням вказаного курсу; методики викладання навчального матеріалу, ступінь сформованості відповідних методичних умінь.

- дисципліна «Світове сільськогосподарське виробництво» повинна вивчатися студентами магістрами на другому курсі після вивчення таких дисциплін: основи агрономії, трактори та автомобілі, сільськогосподарські машини, стандартизація та управління якістю, експлуатація машино-тракторного парку, економіка сільського господарства та маркетинг і ін.

При цьому основою для розробки робочої програми є освітньо-професійна програма підготовки магістрів затверджена Міністерством освіти і науки України.

5. З метою встановлення єдиного рівня якості оцінки знань майбутніх магістрантів із професійної освіти визначено та наведені загально прийняті у закладі вищої освіти критерії оцінювання якості освіти за шкалою ECTS.

6. Теоретично обґрунтовано методичне забезпечення курсу «Світове сільськогосподарське виробництво». Підготовлено робочу програму з навчальної дисципліни, тестові завдання, контрольні запитання, конспект лекції з

використанням інноваційних технологій та рекомендовану літературу до окремих тем.

7. Теоретично обґрунтовано та розроблено методичні рекомендації щодо викладання вказаної навчальної дисципліни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автомонов П.П. Дидактика вищої школи : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ. 2008. – 367 с.
2. Барна Т. І. Педагогічні знання інженерно-педагогічних працівників з питань виховання: *Науково-методичне забезпечення діяльності сучасної професійної школи*: Львів, 1994. 4.2. С. 129-130.
3. Васильєв І. Б. Управління якістю підготовки майбутніх магістрантів із професійної освіти: Освіта і упр. 1998. № 2. С. 95-99.
4. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : методичний посібник для студентів магістратури Київ, 2003. 316 с.
5. Власов В. І., Саблук П. Т., Калієв Г. А. Світове і регіональне виробництво аграрної продукції : моногр. Київ, 2008. 210 с.
6. Галушко В. П., Береговий В. К. Економіка світового сільського господарства : підруч. Київ, 2011. 1000 с.
7. Гуревич Р. Нові інформаційні технології в інженерно-педагогічній освіті : Київ, 2001. вип.1. С. 311-317.
8. Дрига В. Г. Шляхи вдосконалення безперервної освіти інженерно-педагогічних працівників : *Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти*: наук.-метод. Київ, 1994. №36. С. 261-262.
9. Дубасенюк О. А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти : *Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін*. Зб. наук.-метод праць. Житомир, 2004. С. 3-14.
10. Дусановський С. Л. Удосконалення економічного механізму господарювання в галузях АПК : Тернопіль, 2005. 150 с.
11. Дьомін О. А., Колосок І. О. Дидактичні умови проведення поточного контролю у вищому аграрному закладі освіти : Науковий вісник Національного аграрного університету. 2002. вип. 59. С. 98–104.
12. Жорнова О. Науково-методичне забезпечення навчального процесу у вищій школі : *усталені нормативи та сучасні вимоги*. Вісник Книжкової палати. 2012. №2. С. 6 – 9.
13. Зязюн І. А., Крамущенко Л., Кривонос І. Ф. Педагогічна майстерність : підручник. Київ, 1997. 349 с.

14. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії : навчальний посібник. Київ, 1997. 302 с.
15. Ільчук Л. І. Методика підготовки лекційного курсу : *Нові технології навчання*. наук.-метод. збірник. Київ, 2000. вип. 26. С. 162 – 167.
16. Кваша С. М., Власов В. І. Експорт та імпорт продукції аграрної сфери України : Київ, 2013. 82 с.
17. Кебко В. Г. Значення збалансованої годівлі для виведення радіоцезію з м'язової тканини худоби : *Молочне і м'ясне скотарство*. 2000. № 5. С. 50-53.
18. Коваленко А. Б. Особливості застосування методів активного навчання при підготовці до професійної діяльності : Науково-практичний журнал Південного наукового центру АПН України. 2009. №5. С. 77-81.
19. Козяр М. М. Екстремально-професійна підготовка до діяльності у надзвичайних ситуаціях : Львів, 2004. 374 с.
20. Кремень В. Г. Нові вимоги до якісної освіти : *Освіта України*. 2006. № 45-46. С. 6-7.
21. Кулик Є. В. Підготовка майбутніх вчителів до дослідницької діяльності : Київ, 2004. 381 с.
22. Курлянд З. Н. Педагогіка вищої школи : навч. Посібник. Київ, 2005. 399 с.
23. Лазаренко А. Реалізація принципів наступності та неперервності інженерно-педагогічної освіти : проф. навчання у Київ, проф.-пед. коледжі ім. А. Макаренка. 36. наук. пр. Київ, 2001. вип.1. С.137-141.
24. Лузан П. Г., Дьомін А., Рябець В. Формування активності студентів у навчанні : Київ, 1998. 192 с.
25. Лузан П. Г. Методичні аспекти формування пізнавальної активності студентів на лекції : *Проблеми освіти: наук.-метод. збірник*. Київ, 2000. вип. 22. с. 202 – 209.
26. Манько В. М., Подпрятков Г., Лузан П. Г. Процес підготовки фахівців : Зміст і процес підготовки фахівців з механізації сільського господарства. Київ, 2003. С. 157–276.
27. Масенко О. М. Виробництво продуктів тваринництва в екстремальних ситуаціях : *Вісник аграрних наук*. 2000. № 1. С. 41-49.

28. Молдаван Л. В. Інноваційні трансформації аграрного сектора економіки : моногр. [О.В. Шубравська, Л.В. Молдаван, Б.Й. Пасхавер та ін.]; Київ, 2012.
29. Національна доктрина розвитку освіти : Освіта. Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик. 2002. № 26 (4984). С. 2–4.
30. Нелеп В. М., Висоцька О.М. Перспективи експорту продукції сільського господарства і харчової промисловості України : Економіка АПК. 2014. № 3. С. 72-78.
31. Нелеп В. М., Бойко Я.В. Земля України і здоров'я нації : Економіка АПК. 2011. №1. С. 20-27.
32. Нелеп В. М. Приватизація підприємств харчової і переробної промисловості : Економіка АПК. 2012. № 2. С. 36 – 41.
33. Нелеп В.М., Лузан Ю.Я. «Сільські вісті». 1991. 14 груд. «Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий», 1992. № 3.
34. Нормативно-методичні положення з розроблення освітньо-кваліфікаційної характеристики випускників вищого навчального закладу. Структура та зміст освітньо-кваліфікаційної характеристики випускників вищого навчального закладу : Інформаційний вісник. 2003. № 10. С. 20–29.
35. Овчарук. О. В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи. К, 2004. 112 с.(Бібліотека з освітньої політики).
36. Плохій В. С., Казановський А.В. Модульна система професійного навчання : концепція, методика, особливості впровадження : навчально-методичний посібник. Київ, 2000. 284 с.
37. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання : теорія, практика, досвід : метод. посібник. Київ, 2002. 135 с.
38. Розенберга Н. М. Тестова перевірка знань учнів :Київ, 1973. 168 с.
39. Рудь. А.В. Інноваційна технологія викладання теми: „Трансмісії тракторів і автомобілів” : збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету. 2009 Вип. 15 : Управління якістю підготовки майбутніх учителів фізики та трудового навчання. С. 245 – 249.
40. Сільське господарство України за 2013 р. : стат. Збірник. Державна служба статистики України. Київ, 2014. 400 с.

41. Сметанина Д.А. Методика преподавания предмета “Механизация и электрификация сельского хозяйства” : Под ред. проф. Київ, 1984. 240 с.
42. Тхоржевський Д. О. Методика трудового та професійного навчання : Київ, 2000. 248 с.
43. Фіцула М. М. Педагогіка : навчальний посібник. [для студентів вищих педагогічних закладів] Київ, 2000. 544 с.
44. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. 2-е вид., допов. Київ, 2010. 454 с.
45. Шумигора П. І. Інтелектуальний розвиток студентів у процесі лекційного викладання : Проблеми освіти: наук.-метод. збірник. Київ, 2000. вип. 21. С. 58 – 61.
46. Юрчишин В. В. Концептуальні основи розробки новітньої аграрної політики та її реалізації : Економіка АПК. 2003. № 8. С. 3-8.
47. Юрчишин В. В. Ефективність як вирішальний економічний критерій : Економіка АПК. 2008. № 12. С. 143-145.
48. Яворська Ж. Ділові ігри та їх роль у підготовці сучасних фахівців : Вісник Львівського університету. 2005. Вип. 19. С. 241–246.
49. Яровой В. И. Формирование педагогических умений у будущих инженеров– педагогов : дис. канд. пед. наук Яровой В.И. Киев, 1988. 249 с.
50. Офіційний сайт КЗ МНВК «Комп’ютерний центр». Впровадження в навчальний процес інноваційних технологій. URL : http://vozkc.narod.ru/documents/4_1.html.
51. Сурмін Ю. П. Метод аналізу ситуацій (Case study) та його навчальні можливості. Глобалізація і Болонський процес : проблеми і технології: кол. моногр. Київ, 2005.
52. Сільське господарство України. Статистичні дані за 2014 -2017 рр. : стат. збірник. Державна служба статистики України. Київ, 2018. 400 с.

ДОДАТКИ

АНКЕТА

1. Яке місце, на Вашу думку, займає навчальна дисципліна «Світове сільськогосподарське виробництво» в системі професійної підготовки майбутніх педагогічних фахівців?

А) Основне. Б) Важливе, але не основне. В) Неважливе.

2. Чи зрозуміла Вам мета вивчення дисципліни «Світове с/г виробництво»?

А) Так, повністю. Б) Майже повністю зрозуміла. В) Незрозуміла.

3. Чи зацікавив Вас курс «Світове с/г виробництво»?

А) Так. Б) Частково. В) Ні.

4. Чи вважаєте Ви що кількість годин відведених на вивчення дисципліни «Світове с/г виробництво» є достатньою?

А) Кількість годин достатня. Б) Кількість годин недостатня.

5. Яка тема лекційного заняття Вас найбільше зацікавила?

А) 1. Б) 2. В) 3. Г) 4. Д) 5. Е) 6 Є) 7.

6. Чи вважаєте Ви за доцільне використовувати закордонні технології у вітчизняному сільськогосподарському виробництві?

А) Так. Б) Ні. В) Не можу відповісти.

7. Досвід якої країни світу в розвитку сільського господарства може бути використаний у першу чергу в умовах України?

А) США. Б) Канади. В) Китаю. Г) Індії. Д) Росії. Е) Австралії.

8. Що потрібно зробити для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни «Світове с/г виробництво»?

А) Запрошувати для проведення занять фахівців з виробничої сфери.

Б) Проводити навчальні екскурсії.

В) Активніше використовувати ІКТ при проведенні лекційних занять.

9. Чи бажаєте Ви в майбутньому викладати дисципліну «Світове сільськогосподарське виробництво»?

А) Так. Б) Ні. В) Не можу відповісти.

10. Чи треба більше уваги приділяти розробці та використанню навчально-методичного забезпечення з дисципліни «Світове с/г виробництво»?

А) Так. Б) Ні. В) Не можу відповісти.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра ДовженкаЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор
Курок О. І.
" _____ " _____ 2024 р.**Робоча програма****навчальної дисципліни СВІТОВЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ВИРОБНИЦТВО****Галузь знань:** 01 Освіта/Педагогіка**Спеціальність:** 015 Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)**Рівень вищої освіти:** Другий (магістерський)**Ступінь вищої освіти:** «Магістр»**Освітньо-професійна програма:**

Професійна освіта (Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства)

Шифр дисципліни, статус: ВК 4, цикл професійної підготовки, вибіркова, кредити ECTS (120 академічних годин)**Структурні підрозділи (факультети, ННІ, кафедри), відповідальні**

за реалізацію навчальної дисципліни: факультет технологічної і професійної освіти

Кафедра: професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальне навантаження		Кількість годин						Вид семестрового контролю			
			Європейські кредити	Години	Аудиторні заняття				Індивідуальна робота студента	Самостійна робота	Курсовий проект	Курсова робота	Залк	Іспит
					Всього	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття						
денна	1, 2	2/ 3	4	120	30	18		12		90			+	
заочна	2	3	4	120	12	4		4		108			+	

Пояснювальна записка

ВК «Світове сільськогосподарське виробництво» вивчається здобувачами вищої освіти у другому, третьому семестрах денна форма та третьому заочна форма навчання. Освітній процес охоплює лекційні практичні заняття, виконання самостійних робіт, модульних контрольних робіт та підсумковий контроль (залік).

Місце ОК в ОПП:

Навчальна дисципліна «Світове сільськогосподарське виробництво» є вибірковою і входить до циклу професійної підготовки здобувачів освіти, робоча програма складена на основі стандарту вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Мета: Метою вивчення даної дисципліни є формування професійної компетентності у здобувачів вищої освіти про основні тенденції розвитку світового сільського господарства і закономірності розміщення продуктивних сил, дії економічних законів в аграрній сфері, природний і господарсько – економічний розвиток регіонів і країн сучасного світу як сукупності взаємодіючих інститутів, що зазнають впливу ендогенних і екзогенних факторів.

Основні завдання вивчення дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво»:

- вивчити виробничі відносини і прогресивний зарубіжний досвід роботи іноземних країн у галузі сільського господарства;
- виявити відмінності у рівні розвитку сільського господарства країн з різним рівнем економічного та аграрного розвитку;
- визначити основні напрямки економічної інтеграції, форми міжнародної економічної і науково-технічної співпраці в аграрній сфері;
- використати статистичну інформацію і відповідні методи і методики для аналізу процесів, які відбуваються у даний час в сільському господарстві України.

Очікувані результати навчання:

У результаті вивчення дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво» здобувач ОС «Магістр» повинен набути низки компетентностей.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові

цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 10. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

Спеціальні (фахові) компетентності (ФК):

ФК 10. Здатність упроваджувати ефективні методи організації праці відповідно до вимог екологічної безпеки, безпеки життєдіяльності та охорони і гігієни праці.

ФК 11. Здатність використовувати у професійній діяльності основні положення, методи, принципи фундаментальних та прикладних наук.

ФК 14. Здатність збирати, аналізувати та інтерпретувати інформацію (дані) відповідно до спеціалізації.

Передреквізити - «основи агрономії, трактори та автомобілі, сільськогосподарські машини, стандартизація та управління якістю, експлуатація машинно-тракторного парку, економіка сільського господарства та маркетинг Технологія виробництва і переробка продуктів рослинництва».

Постреквізити – «Методика викладання спецдисциплін сільськогосподарського профілю, Науково-педагогічна практика на робочому місці викладача».

Програмні результати навчання:

ПРН 07. Аналізувати та оцінювати ризики, проблеми у професійній діяльності й обирати ефективні шляхи їх вирішення.

ПРН 09. Відшуковувати, обробляти, аналізувати та оцінювати інформацію, що стосується професійної діяльності, користуватися спеціалізованим програмним забезпеченням та сучасними засобами зберігання та обробки інформації.

ПРН 14. Володіти навичками стимулювання пізнавального інтересу, мотивації до навчання, професійного самовизначення та саморозвитку здобувачів освіти.

ПРН 16. Знати основи і розуміти принципи функціонування технологічного

обладнання та устаткування галузі (відповідно до спеціалізації).

ПРН 17. Виконувати розрахунки, що відносяться до сфери професійної діяльності.

Опис навчальної дисципліни

Титульна сторінка опису

Назва дисципліни: «Світове сільськогосподарське виробництво»

Форма навчання: денна/заочна

Титульна сторінка опису

Характеристика дисципліни	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній ступінь	Академічний календар, види занять
Кількість: Кредитів ECTS 4 Модулів 1 Змістових модулів 3 Загальний обсяг дисципліни 120 год Аудиторних годин на тиждень 2-4	галузі знань 01 Освіта / Педагогіка Спеціальності: 015 Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології) ОС «Магістр»	Статус дисципліни вибіркова Всього ауд. годин: 28/12 Лекцій 18/4 Практичних занять 12/8 СРС: 92/108 Вид підсумкового Контролю: залік

Технічне й програмне забезпечення/обладнання:

Windows 7, MS Office 2013; комп'ютер, проектор, та інше.

Організація навчання

Методи навчання:

Серед методів навчання ОК: словесні: пояснення, лекційний метод, розповідь, бесіда, дискусія, робота студентів з навчальною літературою; наочні: ілюстрування (зображення, наочне пояснення), демонстрування (показ), самостійне спостереження, досліди; практичні: вправи, виконання практичних завдань.

Структура дисципліни

Тема	Лекції (год.)	Лаб. роб. (год.)	Практ. роб. (год.)	СРС
Змістовий модуль 1. Сучасний стан та основні тенденції розвитку світового с/г виробництва				
1.1 Предмет, метод і завдання дисципліни «Світове с/г виробництво»	2			32/36
1.2 Сучасний стан та основні тенденції розвитку світового с/г виробництва	2/2		4/2	
Змістовий модуль 2. Міжнародна торгівля продовольством і с/г товарами				
2.1. Міжнародна торгівля продовольством і с/г товарами	2		4/2	30/36
2.2. Сучасний стан та проблеми розвитку с/г країн західної Європи	2			
2.3 Особливості розвитку с/г США та Канади	2			
Змістовий модуль 3. Проблема органічного землеробства в сучасному с/г виробництві				
3.1 Економіка і організація галузей світового с/г	1		4/2	30/36
3.2 Проблема органічного землеробства в сучасному с/г виробництві.	1/2		4/2	
Разом	12/4		16/8	92/108

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

№ теми	Назва теми	Короткий зміст теми	К-сть годин
1.1.	Предмет, метод і завдання дисципліни «Світове сільськогосподарське виробництво»	<p>1. Предмет курсу. С/г виробництво, аграрний сектор, АПК, агробізнес, система забезпечення продовольством в сучасному світі.</p> <p>2. Завдання науки. Встановлення загальних закономірностей розвитку у світовому масштабі.</p> <p>3. Спеціалізація окремих країн світу на виробництві продуктів рослинництва і тваринництва.</p> <p>4. Екологічна ситуація в зонах інтенсивного с/г, її загострення в умовах сьогодення.</p>	2
1.2.	Сучасний стан та основні тенденції розвитку світового с/г виробництва	<p>1. Роль с/г в економіці країн, що розвиваються.</p> <p>2. Проблеми модернізації матеріально-технічної бази сільського господарства.</p> <p>3. Тенденції розвитку сучасного с/г, викликані соціально-економічними зрушеннями на світовій арені.</p>	2/2
2.1.	Міжнародна торгівля продовольством і с/г товарами	<p>1. Роль с/г товарів в міжнародній торгівлі і вирішенні проблеми продовольчої безпеки.</p> <p>2. Міжнародна торгівля зерном пшениці та інших зернових культур.</p> <p>3. Міжнародна торгівля продукцією тваринництва.</p> <p>4. Роль с/г товарів у міжнародній торгівлі і вирішенні продовольчої безпеки.</p>	2
2.2	Сучасний стан та проблеми розвитку с/г країн західної Європи	<p>1. Сільське господарство Франції. Роль галузі в економіці країни. Землеволодіння і землекористування. Технічне оснащення галузі. Трудові ресурси, типи та розміри господарств.</p> <p>2. Сільське господарство Великобританії. Досвід роботи фермерських господарств у вирішенні продовольчої безпеки у країні.</p> <p>3. Досвід роботи фермерів Німеччини та Нідерландів.</p> <p>4. Особливості функціонування аграрної галузі Польщі.</p>	2
2.3	Особливості розвитку с/г США та Канади	<p>1. Сільське господарство США та його роль в національній економіці.</p> <p>2. Особливості розвитку сільського господарства Канади.</p>	2

3.1	Економіка і організація галузей світового с/г	<p>1. Структура рослинництва: склад та співвідношення галузей в світі, технічний рівень, динаміка врожайності та валових зборів. Виробництво зерна та його роль в національних економіках.</p> <p>2. Технічні культури: прядивні (бавовник, льон, джут та ін.); інші технічні культури – тютюн, хміль.</p> <p>3. Роль тваринництва в продовольчих ресурсах різних країн. Види, чисельність та якість поголів'я.</p> <p>4. Особливості розвитку галузей скотарства, свинарства, вівчарства, птахівництва та ін. в економіці та харчуванні населення різних країн світу.</p> <p>5. Кормовиробництво в різних країнах світу.</p>	1
3.2	Проблема органічного землеробства в сучасному с/г виробництві.	<p>1. Суть зеленої революції в рослинництві.</p> <p>2. Розвиток та значення органічного землеробства в сучасних умовах.</p>	1/2

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Теми і зміст практичних занять	Кількість год.
1.	<p>Тема заняття: Сучасний стан та основні тенденції розвитку світового сільського господарства.</p> <p>Питання для обговорення: 1. Предмет курсу. С/г виробництво, аграрний сектор, АПК, агробізнес, система забезпечення населення продовольством в сучасному світі.</p> <p>2. Завдання науки. Встановлення загальних закономірностей розвитку у світовому масштабі.</p> <p>3. Спеціалізація окремих країн світу на виробництві продуктів рослинництва і тваринництва.</p> <p>4. Екологічна ситуація в зонах інтенсивного с/г, її загострення в умовах сьогодення.</p>	4/2
2.	<p>Тема заняття: Сільське господарство країн західної Європи</p> <p>Питання для обговорення: 1. Сільське господарство Франції. Роль галузі в економіці країни. Землеволодіння і землекористування. Технічне оснащення галузі. Трудові ресурси, типи та розміри господарств.</p> <p>2. Сільське господарство Великобританії. Досвід роботи фермерських господарств у вирішенні продовольчої безпеки у країні.</p> <p>3. Досвід роботи фермерів Німеччини та Нідерландів.</p> <p>4. Особливості функціонування аграрної галузі Польщі.</p>	4/2
3.	<p>Тема заняття: Особливості функціонування аграрної сфери США та Канади в сучасних умовах.</p> <p>Питання для обговорення: 1. Сільське господарство США та його роль в національній економіці.</p> <p>2. Особливості розвитку сільського господарства Канади.</p>	4/2

4.	Тема заняття: Еколого-біологічні проблеми розвитку сільського господарства промислово розвинутих країн. Питання для обговорення: 1.Суть зеленої революції в рослинництві. 2.Розвиток та значення органічного землеробства в сучасних умовах.	4/2
----	--	-----

Зміст самостійної роботи

№ теми	Зміст самостійної роботи	Кількість годин
		СРС
<u>Змістовий модуль 1. Сучасний стан та основні тенденції розвитку світового с/г виробництва</u>		
	<p>СРС: Підготовка реферату на тему: «Характеристика рівня розвитку сільськогосподарського виробництва різних країн світу (площі посіву провідних польових культур, валові збори та урожай за останні роки, розвиток галузі тваринництва, рівень продовольчого забезпечення населення, міжнародна торгівля сільськогосподарськими товарами і т.п. ».</p> <p>Розробка анотації до статті про нагальні проблеми сільськогосподарського виробництва в світі.</p> <p>Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до практичних занять.</p>	32/36
<u>Змістовий модуль 2. Міжнародна торгівля продовольством і с/г товарами</u>		
	<p>СРС: Аналіз структури експорту та імпорту продовольства та сировини країн, що ведуть переважно натуральне господарство та сучасне високотоварне сільськогосподарське виробництво. За отриманими статистичними даними зробити відповідні висновки.</p> <p>Особливості розвитку сільського господарства Китаю, Японії та арабських країн та Ізраїлю.</p> <p>Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до практичних занять.</p>	30/36
<u>Змістовий модуль 3. Проблема органічного землеробства в сучасному с/г виробництві</u>		
	<p>СРС: Розробка бізнес – плану створення сучасного сільськогосподарського підприємства , що буде виробляти органічні продукти рослинництва та тваринництва.</p> <p>Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до практичних занять.</p> <p>Підготовка реферату «Проблема органічного землеробства в сучасному сільськогосподарському виробництві».</p>	30/36

Система оцінювання
Відповідність шкал оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка ECTS	Рівні навчальних досягнень студентів
90-100	A	Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями
100		
99		
98		
97		
96		
95		
94		
93		
92		
91		
90		
82-89	B	Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження
89		
88		
87		
86		
85		
84		
83		
82		
74-81	C	Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками
81		
80		
79		
78		
77		
76		
75		
74		
64-73	D	Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками
73		
72		

71		
70		
69		
68		
67		
66		
65		
64		
60-63	E	Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижчим за середній
63		
62		
61		
60		
35-59	F X	Низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни
1-34	F	Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни

Політика курсу:

Базується на основних засадах академічної доброчесності та відкритості.

Інформаційне забезпечення

Рекомендована література

а) Основна

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. Підручник. 2-е вид., доп. і перероб. К.: КНЕУ. 2002. 624 с.
2. Білик Ю.Д. Державний захист вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника та протекціоністська політика в Україні. К.: „Урожай” 2000. 187 с.
3. Власов В.І. Глобальна продовольча проблема. ІАЕ УААН. Монографія. К.: 2001. 506 с.
4. Галушко В.П. Економіка світового сільського господарства: Навч. посібник. К.: НАУ 1996. 517 с.

5. Мельник А.Ф. Державне регулювання економіки перехідного періоду. Світовий досвід і проблеми України. Тернопіль. 1995.
6. Саблук П.Т. та ін. Глобалізація і продовольство; Монографія: П.Т.Саблук, О.Г.Білорус, В.І.Власов.К.; ННЦ ІАЕ. 2008.
7. Стецишин П.О., Рекуненко В.В., Пандус В.В. та ін.. Основи органічного виробництва. Навчальний посібник. Вінниця; Нова Книга. 2008. 528с.
8. Державна підтримка агросфери; еволюція, проблеми. Бородіна ОМ.,Кирилюк С.В., Попова О.Л. та ін..; За ред.. д-ра екон. наук О.М.Бородіної; Ін-т екон. та прогнозув. НАНУ. К. 2008. 264с.
9. В.К.Береговий., О.М.Файчук. Матеріально – технічна база світового сільського господарства. К., Видавничий центр НАУ. 2006.
10. В.К.Береговий, Л.В.Діброва, Л.П.Могильник. Світовий ринок і світова торгівля сільськогосподарськими товарами. К. Вид. Центр НАУ. 2006
11. В.К.Береговий, Л.Й. Засекіна, С.В. Кузьменко. Природні і трудові ресурси світового сільського господарства. К., Вид. Центр НАУ. 2006.
12. Клочко В.П. Глобалізація; економічні та соціально – культурні аспекти; Монографія. К. 2005. 190с.
13. П.І. Островський . Аграрний маркетинг. Навчальний посібник. К. Центр навчальної літератури,2006. 224с

б) Додаткова

1. Транснаціональні корпорації: Навч. посібник В. Рокоча, О. Плотніков, В. Новицький та ін. К.: Таксон. 2001. 304 с.
2. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія: О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін.; Кер. авт. кол. і наук. ред. О. Г. Білорус. К.: КНЕУ, 2001. 733 с.
3. Дідівська Л.І., Головка Л.С. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. 2-е вид., перероб. і доп. К.: Знання прес. 2002. 214 с.
4. Макаренко П.М. Моделі аграрної економіки К.: ННЦ ІАЕ. 2005. 682 с.

5. Мельник А.Ф. Державне регулювання економіки перехідного періоду. Світовий досвід і проблеми України. Тернопіль, 1995.

